

ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHMALİ HALİNDE YÜKÜMLÜNÜN CEZA HUKUKU SORUMLULUĞU

Fatma Umay GENÇ*

ÖZ

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da öngörülmüş olan şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü, hukukumuzda yükümlü olarak kabul edilenlerin, nezdinde veya aracılığıyla "yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheliyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde", bu işlemleri MASAK'a bildirmelerini gerektirir. Bu bağlamda, "bilgi", "şüphe" ve "şüpheliyi gerektirecek husus" ifadelerinden ne anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması önemlidir. Zira, özellikle "bilgi" ifadesinin anlamı, yükümlünün şüpheli işlem bildiriminden farklı bir bildirim yükümlülüğünü de gerektirebilir. Nitekim, işleme konu malvarlığı suçtan elde edilmişse ya da bu malvarlığının yasa dışı amaçlarla kullanılması aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, işlemin yapıldığı sırada ya da işlem tamamlandıktan sonra bu konuda "bilgi" sahibi olan yükümlünün, ayrıca suçu bildirme yükümlülüğü de söz konusu olabilir. Suçu bildirme yükümlülüğünün ihmali, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde, suç teşkil etmektedir. Bu makalede, Türk hukukunda şüpheli işlem bildirim yükümlülüğüne dair açıklamalarda bulunulmuş ve bu yükümlülüğün ihmali halinde bildirimle yükümlü olan kişinin ceza hukuku sorumluluğu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şüpheli işlem, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü, 5549 sayılı Kanun, suçu bildirme yükümlülüğü, yükümlülüğün ihmali.

CRIMINAL LAW RESPONSIBILITY OF THE OBLIGED PARTY IN CASE OF NEGLIGENCE OF THE OBLIGATION TO REPORT SUSPICIOUS TRANSACTION

ABSTRACT

The obligation of suspicious transaction reporting provided for in the Law on the Prevention of Laundering of the Proceeds of Crime (Law No. 5549) requires those

* **Dr. Arş. Gör.**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı / ANKARA, **e-posta:** umay.genc@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1587-1776.

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.1018800

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 10/09/2021

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 26/10/2021

who are considered as obliged parties to report the transactions to MASAK, if “there is any information, suspicion or reasonable grounds to suspect that the asset, which is subject to the transactions carried out or attempted to be carried out within or through the obliged parties, has been acquired through illegal ways or used for illegal purposes”. In this context, it is important to clarify what is to be understood from the expressions of “knowledge”, “suspicion” and “reasonable grounds for suspicion”. Because, especially, the meaning of the term “knowledge” may also require a different reporting obligation than the obligation of suspicious transaction reporting for the obliged party. Indeed, if the asset subject to the transaction has been obtained from a crime or the use of the asset for illegal purposes also constitutes a crime, the obliged party who has “knowledge” about this, at the time the transaction is carried out or after the transaction is completed, may also have an obligation to report the crime. The negligence of the obligation to report the crime constitutes crime, if the conditions prescribed in the Turkish Criminal Code (Law No. 5237) are fulfilled. In this article, explanations concerning the obligation of suspicious transaction reporting in Turkish law are given and the criminal law responsibility of the person who is obliged to report in case of negligence of this obligation is examined.

Keywords: *Suspicious transaction, obligation of suspicious transaction reporting, Law No. 5549, obligation to report a crime, negligence of the obligation.*

I. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ

A. Şüpheli İşlem Bildiriminin Kanuni Dayanağı ve Yükümlüler

“Şüpheli işlem bildirimini”, suç gelirlerinin aklanmasının veya malvarlıklarının yasa dışı amaçlarla kullanılmasının önlenmesine ve bu fiiller gerçekleştirilmişse bunların tespitine yönelik tedbirlerden¹ birisi olup

¹ Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele bakımından, failerin etkin bir şekilde tespiti, yargılanması ve cezalandırılmasına yönelik olarak ceza hukukunun kullanılması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, bu mücadelede bastırıcı tedbirlerin yanı sıra önleyici tedbirler de önemli bir yere sahiptir. Önleyici tedbirler, suçta araç olarak kullanılma olasılığı bulunan kişi veya kurumlara yüklenen yükümlülükler vasıtasıyla, suçun işlenmesini zorlaştırmak suretiyle failleri caydırmak, suçu ve suçluyu izlemek ve henüz suç tamamlanmadan failerin tespit edilmesini sağlamak amaçlarına yönelik tedbirlerdir. Bkz. Murat Volkan Dülger, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, Seçkin, 2011, s. 240 vd.

Biraz daha kapsamlı bir yaklaşımla, önleyici tedbirler ile amaçlanan, “suç işleme imkânlarının azaltılması ve yakalanma riskinin artırılması suretiyle potansiyel suçluları suç işlemekten vazgeçirmek veya suçun işlenmesini zorlaştırmak, bu mümkün olmazsa bu kişileri suç işlenmeden veya işlenirken tespit etmek”tir. Bkz. Hasan Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, Haziran 2008, 19(65),

hukukumuzdaki kanuni dayanağını 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un "Şüpheli işlem bildirimini" başlıklı 4. maddesinden almaktadır. İlgili hükmün ilk fıkrasına göre;

"Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheliyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur."

Bu düzenlemenin temelini, Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF)², suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı bakımından üye devletlerce uyulması gereken kurallara dair 40 Tavsiye Kararı'nda³ yer alan, "Şüpheli işlem bildirimini" başlıklı 20 No'lu Tavsiye oluşturmaktadır. Zaman zaman "şüpheli faaliyet bildirimini" (ing. suspicious activity reporting) olarak da ifade edilen "şüpheli işlem bildirimini"ne (ing. suspicious transaction reporting) ilişkin bahsi geçen Tavsiye;

"Bir finansal kuruluş, fonların bir suç faaliyetinden elde edilen gelir olduğundan veya terörün finansmanı ile ilgili olduğundan şüphe duyar veya şüphelenmek için makul sebepleri/gerekçeleri haiz olursa, bu şüphelerini derhal mali istihbarat birimine bildirmesi kanunla zorunlu kılınmalıdır."

şeklinde. Bu Tavsiye'de yer alan "suç faaliyeti" ifadesiyle kastedilen, karaparanın aklanması için öncül suç teşkil edebilecek her türlü fiil ya da en azından, 3 No'lu Tavsiye'nin⁴ gerektirdiği şekilde karaparanın aklanması

Bankacılar Dergisi, s. 38, 39, <<https://www.tbb.org.tr/dosyalar/dergiler/dokumanlar/65.pdf>> Erişim Tarihi 15 Ocak 2021.

Bu açıklamalar ışığında, şüpheli işlem bildirimini de bir önleyici tedbir niteliğindedir.

² Bu kuruluşa dair bilgi edinmek için bkz. FATF, "About", <<https://www.fatf-gafi.org/about/>> Erişim Tarihi 19 Ekim 2021.

³ Tavsiyeler için bkz. FATF, "International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations.", 2012-2021, <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>> Erişim Tarihi 20 Temmuz 2021.

⁴ Karaparanın aklanması suçuna ilişkin 3 No'lu Tavsiye şu şekildedir:

"Ülkeler karapara aklamayı, Viyana ve Palermo Konvansiyonlarını esas alarak suç saymalıdır. Ülkeler karapara aklama suçunu, öncül suçları en geniş şekilde ihtiva edecek şekilde, bütün ağır suçlara uygulamalıdır."

bakımından öncül suç teşkil edecek fiillerdir⁵. Tavsiye'deki “terörün finansmanı” ibaresi ise terör eylemlerinin, terör örgütlerinin ya da belirli bir terör eylemi veya eylemleri ile bağlantısı olmasa bile bireysel teröristlerin finansmanını ifade eder⁶.

5549 sayılı Kanun'daki düzenlemede, bahsi geçen 20 No'lu Tavsiye'den farklı olarak “finansal kuruluş” değil, “yükümlü” kavramına yer verilmiş; açıkça “terörün finansmanı”ndan söz edilmemiş ve ayrıca, “şüphe” ve “şüpheyi gerektirecek bir husus”un yanı sıra “herhangi bir bilgi”nin varlığı da bildirim için gerekli görülmüştür. Ayrıca, sadece işleme konu malvarlığının suçtan elde edilen gelir olduğuna değil, herhangi bir şekilde “yasadışı yollarla elde edildiği”ne dair bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus mevcutsa yükümlülerin bildirim yükümlülüğü söz konusudur. Bununla birlikte, bu farklılıklar Tavsiye'ye uygunluk bakımından bir eksiklik olmayıp, FATF tarafından 2019 yılının Aralık ayında ülkemize ilişkin olarak yayımlanan “Karşılıklı Değerlendirme Raporu”nda da belirtildiği üzere⁷, 5549 sayılı Kanun'daki ve diğer ilgili mevzuattaki şüpheli işlem bildirimine dair düzenlemeler FATF'ın bahsi geçen Tavsiyesi ile uyumludur.

5549 sayılı Kanun'un “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinin 1. fıkrasının d bendine göre, “yükümlü” kavramıyla;

“Bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri, savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak ve 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35 inci maddesinin birinci fıkrası ile alternatif

⁵ Ancak, devletlerin bu alternatiflerden ilkinin benimsemesi şiddetle tavsiye edilmektedir. Bkz. 20 No'lu Tavsiye'ye ilişkin yorumlayıcı not, paragraf 1. FATF, “International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations.”, s. 87.

⁶ Bkz. 20 No'lu Tavsiye'ye ilişkin yorumlayıcı not, paragraf 2. FATF, “International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations.”, s. 87.

⁷ FATF, “Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. TURKEY. Mutual Evaluation Report”, December 2019, s. 200, 201, <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Turkey-2019.pdf>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

uyuşmazlık çözüm yolları kapsamında ifa edilen mesleki çalışmalar nedeniyle edinilen bilgiler hariç olmak üzere, taşınmaz alım satımı, sınırlı ayni hak kurulması ve kaldırılması, şirket, vakıf ve dernek kurulması, birleştirilmesi ile bunların idaresi, devredilmesi ve tasfiyesi işlerine ilişkin finansal işlemlerin gerçekleştirilmesi, banka, menkul kıymet ve her türlü hesaplar ile bu hesaplarda yer alan varlıkların idaresi işleriyle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar ve Cumhurbaşkanınca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler”

ifade edilmektedir. Bununla birlikte, Kanun’un 27. maddesinde, bu hükümde belirtilen hususlara ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmeliklerle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu bağlamda, bu Kanun’un uygulanmasında “yükümlü” kavramından ne anlaşılacağı, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik’in “Yükümlü” başlığını taşıyan 4. maddesinde yer almaktadır⁸.

⁸ Bu hüküm şu şekildedir:

“(1) Kanunun uygulanmasında yükümlü, aşağıda sayılanlar ile bunların şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleridir:

a) Bankalar.

b) Bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar.

c) Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler.

ç) Finansman ve faktoring şirketleri.

d) Sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri.

e) Ödeme kuruluşları ile elektronik para kuruluşları.

f) Yatırım ortaklıkları.

g) Sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri ile sigorta ve reasürans brokerleri.

ğ) Finansal kiralama şirketleri.

h) Sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar.

ı) Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasına ilişkin saklama hizmeti ile sınırlı olmak üzere Borsa İstanbul Anonim Şirketi.

i) Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi ile kargo şirketleri.

j) Varlık yönetim şirketleri.

k) Kıymetli maden, taş veya mücevher alım satımı yapanlar ile bu işlemlere aracılık edenler.

l) Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet zîynet altınlarını basma faaliyeti ile sınırlı olmak üzere Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü.

m) Kıymetli madenler aracı kuruluşları.

n) Ticaret amacıyla taşınmaz alım satımıyla uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenler.

o) İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenler.

B. Şüpheli İşlem Bildirimine Konu Olacak İşlemler

5549 sayılı Kanun'un 4. maddesinin yukarıda sözü edilen 1. fıkrasında yer alan düzenlemeye göre, şüpheli işlem bildirimine konu olacak işlemler, "yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemler"dir. Maddenin 3. fıkrasına göre ise;

"Yükümlülerin hangi faaliyetlerinden dolayı ve hangi usûl ve esaslara göre şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı yönetmelikle belirlenir."

Yükümlüler nezdinde ya da bunlar aracılığıyla "yapılan" ya da "yapılmaya teşebbüs edilen" her türlü işlem, şüpheli işlem bildirimini gerektirmemektedir. 5549 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ilk fıkrasında da açıkça belirtildiği üzere, bu işlemlere "konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheliyi gerektirecek bir hususun bulunması" halinde şüpheli işlem bildiriminde bulunulması zorunludur. Bu düzenlemede yer alan, "yasa dışı yollardan

ö) Tarihi eser, antika ve sanat eseri alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar.

p) Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı dâhil talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler.

r) Spor kulüpleri.

s) Noterler.

ş) Savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak ve 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35 inci maddesinin birinci fıkrası ile alternatif uyumsuzluk çözümleri kapsamında ifa edilen mesleki çalışmalar nedeniyle edinilen bilgiler hariç olmak üzere, taşınmaz alım satımı, sınırlı ayni hak kurulması ve kaldırılması, şirket, vakıf ve dernek kurulması, birleştirilmesi ile bunların idaresi, devredilmesi ve tasfiyesi işlerine ilişkin finansal işlemlerin gerçekleştirilmesi, banka, menkul kıymet ve her türlü hesaplar ile bu hesaplarda yer alan varlıkların idaresi işleriyle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar;

t) Bir işverene bağlı olmaksızın çalışan serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirler.

u) Finansal piyasalarda denetim yapmakla yetkili bağımsız denetim kuruluşları.

(ü) Kripto varlık hizmet sağlayıcılar.

(v) Tasarruf finansman şirketleri.

(2) Merkezi yurt dışında bulunan yükümlünün Türkiye'deki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleri birinci fıkra kapsamında yükümlü sayılır.

(3) Merkezi Türkiye'de bulunan yükümlünün yurt dışındaki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleri, faaliyet gösterdikleri ülkenin mevzuatı ve yetkili otoritelerinin izin verdiği ölçüde asgari olarak bu Yönetmelikte yer alan tedbirleri uygulamak zorundadır. İlgili ülke mevzuatının bu tedbirlerin uygulanmasına izin vermemesi halinde durum Başkanlığa bildirilir."

elde edildiğine” ibaresi, işleme konu malvarlığının herhangi bir şekilde yasadışı yollarla elde edilmiş olabileceğine işaret etmektedir⁹. Bu bağlamda, işlemlere konu malvarlığının suç geliri olduğu haller de bu kapsamdadır. Hatta işleme konu malvarlığının herhangi bir yasadışı yoldan değil, “suç”tan elde edildiğinin tespit edilebilmesi ve böylece suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi, şüpheli işlem bildirimisiyle güdülen esas amaçlardan birisidir. “Suç geliri”, 5549 sayılı Kanun’da tanımlandığı üzere “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini*” ifade eder (m. 2/1-f). Bir başka deyişle, “suç geliri”, bir suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen malvarlığı değeridir. Literatürde “karaparanın aklanması” şeklinde de ifade edilen “suç gelirinin aklanması” ise “*yasadışı yollardan elde edilen kazançların, kaynağının gizlenmesi ve niteliğinin değiştirilmesi suretiyle yasal görüntü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması*”dır¹⁰.

Diğer taraftan, “şüpheli işlem bildirimisi” tedbiri sadece suç gelirlerinin aklanmasının değil, malvarlıklarının “yasa dışı amaçlarla kullanılması”nın da önlenmesine yöneliktir. Zira 5549 sayılı Kanun’un 4. maddesinin ilk fıkrasında yer alan, işlemlere konu malvarlığının “*yasa dışı amaçlarla kullanıldığına*” şeklindeki ifadeyle bu hususa işaret edilmektedir. Yasa dışı amaçlarla kullanılan malvarlıkları yasa dışı yollardan elde edilmiş olabileceği gibi yasal yollardan da elde edilmiş olabilir. Bu kapsamda, şüpheli işlem bildirimisi, terörizmin finansmanı ile mücadelede de kullanılmaktadır¹¹. Nitekim, Suç

⁹ Özgenç, şüpheli işlem bildirimisinde bulunma yükümlülüğünün doğması için; işleme konu malvarlığının mutlaka suçtan elde edilen gelir olması değil, herhangi bir şekilde yasadışı yollarla elde edilmesi gerektiğini şu şekilde açıklamaktadır:

“...işlem konusu malvarlığı değerinin suçtan elde edilmese bile, kayıt dışı ekonomik faaliyetten elde edildiği ve vergilendirmeye tabi tutulmamış olduğu hususunda şüphe sebebinin varlığı halinde, şüpheli işlem bildirimisinde bulunma yükümlülüğü doğar. Örneğin kişinin sosyal ve ekonomik durumuyla telifi kabil olmayan çok yüksek miktarda çek bedeline sahip hamiline çeki bankaya ibraz ederek karşılığını tahsil etmeye çalışması halinde, bir şüpheli işlem durumunun mevcut olduğunu kabul etmek gerekir.”

Bkz. İzzet Özgenç, “Şüpheli İşlem Bildirimisinin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”, 2021, 25(3), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 274, 275.

Buna karşılık, *Değirmenci*’ye göre ise bu ibare ile kastedilen, işleme konu malvarlığının suç geliri olmasıdır. Bkz. Olgun Değirmenci, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu* (Karapara Aklama Suçu), Turhan, 2007, s. 255.

¹⁰ MASAK, Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayın No.9, 2006, s. 1.

¹¹ Aykın, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, s. 40.

Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik'in 27. maddesinin ilk fıkrasında “şüpheli işlem”in ne olduğu tanımlanırken de bu durum özel olarak vurgulanmaktadır¹². Öte yandan, Yönetmelik'te yer alan bu ibareye Kanun'da bilahare yer verilmemiş olması ise bir eksiklik değildir. Zira terörizmin finansmanının, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının aksine, meşru ya da gayrimeşru kaynaklardan sağlanması mümkündür.

Bir işlemin şüpheli işlem bildirimine konu edilebilmesi için aranan, “işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair” “bilgi”, “şüphe” ve “şüpheli gerektirecek husus” kavramlarından ne anlaşılması gerektiği de bilahare açıklığa kavuşturulmalıdır. “Bilgi”, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından; “öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf” şeklinde tanımlanmaktadır¹³. TDK'ya göre, “şüphe” ile eş anlamlı nitelikteki “kuşku” ise “bir olguyla ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık, kuruntu, işkil, şüphe, acaba” anlamına gelmektedir¹⁴. FATF'ın 40 Tavsiye Kararı'nda yer alan 20 No'lu Tavsiye'de şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü öngörülmüş ve fakat şüphe kavramından ne anlaşılacağı belirtilmeyerek üyelerin takdirine bırakılmıştır. Doktrinde ise 5549 sayılı Kanun'un bu hükmünde yer alan “şüphe” ifadesinden anlaşılması gereken; “işleme konu fon veya malvarlığının yasadışı kaynaktan elde edilmiş olabileceği konusunda işlemi gerçekleştiren görevlide oluşacak, subjektif bir durum” olduğu ve “şüpheli gerektirecek husus”tan ise “işlemin niteliği ve yapılış tarzı nedeniyle işlemi yapan herhangi bir görevlinin işlemin şüpheli olduğunu düşünebileceği veya şüphelenmesi gerektiği durum”un anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir¹⁵. Doktrindeki yaklaşım ışığında, “şüphe”, işlemi

¹² İlgili düzenlemeye göre;

“Şüpheli işlem, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halidir.”

¹³ Bkz. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <<https://sozluk.gov.tr>>, Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

¹⁴ Bkz. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <<https://sozluk.gov.tr>>, Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

¹⁵ Hasan Aykın, “Şüpheli İşlem nedir? ‘Şüphe’ ve ‘Şüpheli Gerektirecek Husus’ Kavramları Nasıl Yorumlanmalı?”, 2017, <https://vergidosyasi.com/2017/03/28/supheli-islem-nedir>

gerçekleştiren görevlinin subjektif değerlendirmeleri sonucunda ulaştığı bir sonuca ilişkin iken, “şüpheliyi gerektirecek husus” ise ilgili görevlinin ortada şüpheli bir işlemin bulunduğu yönünde kanaate varmasını sağlayacak objektif şartların varlığı halinde söz konusu olmaktadır¹⁶.

Belirtilmelidir ki, Kanada’da Suç Gelirleri (Karaparanın Aklanması) ve Terörizmin Finansmanı Yasası (Proceeds of Crime [Money Laundering] and Terrorist Financing Act/PCMLTFA) ve ilgili yönetmelikler uyarınca, bildirimle yükümlü kuruluşların ve bu kuruluşların çalışanlarının şüpheli işlemleri Kanada Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi’ne (Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada / FINTRAC) bildirmeleri gerekmekte olup bu kuruluşların faaliyetleri sırasında yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen mali işlemin karaparanın aklanması veya terörizmin finansmanı suçlarının işlenmesi ya da bu suçların işlenmesine teşebbüs ile ilgisinin bulunduğu şüphelenilmesi için makul sebeplerin/gerekçelerin bulunması halinde bildirim gerçekleştirilecektir¹⁷. Kanada’daki mevzuat gereğince bildirim için aranan “şüpheli için makul sebeplerin bulunması” koşulu, 5549 sayılı Kanun’daki “şüpheliyi gerektirecek husus”a karşılık gelmektedir. Nitekim, 5549 sayılı Kanun’da öngörülen, “şüpheliyi gerektirecek husus”, işleme konu fon veya malvarlığının yasadışı bir kaynaktan elde edilmiş olabileceğinden ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığından kuşulanılmasını gerektiren “makul” bir sebep olmalıdır. Zira Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik’te “*şüpheli veya şüpheliyi gerektiren makul bir sebebin olup olmadığı hususu*”nun “*gerektiğinde birden çok işlem bir arada ele alınarak*” değerlendirileceği ifade edilmiştir¹⁸. Ayrıca, FATF’ın 40 Tavsiye Kararı’nda yer alan 20 No’lu Tavsiye’de de bildirim için, “*fonların bir suç faaliyetinden elde edilen gelir olduğundan ya da terörün finansmanı ile ilgili olduğundan*” şüphelenmek için “makul sebepler”in bulunması gerekliliğinin arandığı görülmektedir. Kanada’da şüpheli işlem

---

suphe-ve-supheyi-gerektirecek-husus-kavramlari-nasil-yorumlanmalı/, Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

¹⁶ Aykın, “Şüpheli İşlem nedir? ‘Şüpheli’ ve ‘Şüpheliyi Gerektirecek Husus’ Kavramları Nasıl Yorumlanmalı?”

¹⁷ Bkz. Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada, “What is a suspicious transaction report?”, June 2021, <<https://www.fintrac-canafe.gc.ca/guidance-directives/transaction-operation/Guide2/2-eng#s3>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021; Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act, Part 1, section 7, <<https://lois-laws.justice.gc.ca/eng/acts/P-24.501/>> Erişim Tarihi 20 Ağustos 2021.

¹⁸ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 27/3.

bildirimi için aranan “şüpheli için makul sebeplerin bulunması” ibaresinden anlaşılması gerekenin ne olduğunun belirlenebilmesi için, Kanada ceza hukukunda şüpheli seviyelerinin giderek artan şekilde “basit şüpheli”, “şüpheli için makul sebeplerin bulunması” ve “inanmak için makul sebeplerin bulunması” olmak üzere üçe ayrıldığını belirtmek gerekir. Bu bağlamda, 5549 sayılı Kanun’da öngörülen “şüpheli”ye karşılık gelen “basit şüpheli” hislere ya da sezgilere dayalı olmasına rağmen, bu hislerin doğruluğuna işaret eden ya da karaparanın aklanması veya terörizmin finansmanı suçlarının işlendiği sonucuna makul bir şekilde ulaşılmasını sağlayacak herhangi bir olgu, belirti veya delil söz konusu değildir¹⁹. “Şüpheli için makul sebeplerin bulunması” ise benzer bilgi, deneyim veya eğitime sahip kişilerce, çeşitli olgu, belirti veya deliller göz önünde bulundurulduğunda belirli bir mali işlemin karaparanın aklanması veya terörizmin finansmanı suçlarının işlenmesiyle ilişkili olduğu sonucuna varılmasının muhtemel olması anlamına gelmektedir. Ancak, bu çerçevede, söz konusu suçların gerçekten işlenip işlenmediğinin kanıtlanması gerekmekte olup şüphelinin makul ve önyargıdan uzak olması yeterlidir. Son olarak, “inanmak için makul sebeplerin bulunması” ise en yüksek şüpheli seviyesi olup karaparanın aklanması ya da terörizmin finansmanı suçlarının işlenmesi olasılığını destekleyen doğrulanmış olguların var olduğu ve makul ve eğitilmiş bir kişinin bu suçların meydana geldiğine inanmak için sadece şüphesinin değil, yeterli delilinin mevcut olduğu anlamına gelmektedir²⁰.

Buna ek olarak, Birleşik Krallık’ta, Suçtan Elde Edilen Gelirler Yasası’nın (Proceeds of Crime Act / POCA) “Kara Paranın Aklanması” başlıklı 7. bölümünde bildirim yükümlülüğünün ihmaline ilişkin düzenlemelere ve suçlara yer verilmiştir. Bu düzenlemelerden 330. madde, düzenlemeye tabi tutulan sektörde bildirimde bulunma yükümlülüğünün ihmaline; 331. madde, düzenlemeye tabi tutulan sektörde, görevlendirilmiş bir yetkili tarafından bildirimde bulunma yükümlülüğünün ihmaline, 332. madde ise diğer görevlendirilmiş yetkililer tarafından bildirimde bulunma yükümlülüğünün ihmaline ilişkindir²¹. 330. maddeye göre;

“(1) Bir kimse, (2) ila (4) numaralı fıkralardaki koşulların gerçekleşmesi

¹⁹ Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada, “What is a suspicious transaction report?”.

²⁰ Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada, “What is a suspicious transaction report?”.

²¹ Bkz. Proceeds of Crime Act 2002, Part 7, Money Laundering, <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/contents>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

halinde suç işlemiş olur:

(2) Birinci koşul şudur ki, bu kişi, bir başka kişinin karaparanın aklanması faaliyetinde bulunduğunu;

(a) biliyor veya bundan şüpheleniyor, ya da

(b) bunu bilmek veya bundan şüphelenmek için makul sebeplere/gerekçelere sahiptir.

(3) İkinci koşul şudur ki, bu kişi;

(a) bilgisinin veya şüphesinin dayandığı, ya da

(b) böyle bir bilgi veya şüphe için makul sebepler/gerekçeler sunan, bilgi veya diğer hususlara, düzenlenen sektördeki bir iş esnasında muttali olmuştur.

(3A) Üçüncü koşul şudur ki, bu kişi;

(a) Fıkra (2)'de bahsedilen diğer kişiyi veya aklanan mallardan²² herhangi birinin nerede olduğunu belirleyebiliyor, ya da

(b) Fıkra (3)'te bahsedilen bilgilerin veya diğer hususların, o diğer kişinin veya aklanan malların herhangi birinin nerede olduğunun belirlenmesine yardımcı olacağına veya yardımcı olabileceğine inanıyordur veya buna inanmasını beklemek makuldür.

(4) Dördüncü koşul şudur ki, bu kişi yapılması gerekli bildirim;

(a) görevlendirilmiş bir yetkiliye veya

(b) Ulusal Suç Ajansı Genel Müdürü tarafından, bu Bölüm'ün amaçları çerçevesinde yetkilendirilmiş bir kişiye,

fıkra (3)'te bahsedilen bilgiler veya diğer hususlar kendisine ulaştıktan sonra mümkün olan en kısa sürede yapmamıştır.

...”

Görüldüğü gibi, bu düzenlemeye göre düzenlemeye tabi tutulan sektörde

---

²² Maddenin (5A) fıkrasına göre;

“Aklanan mal, bu kişinin bildiği veya şüphelendiği ya da bilmesi veya şüphelenmesi için makul sebepleri/gerekçeleri bulunduğu, diğer kişinin karapara aklama faaliyetinin konusunu oluşturan maldır.”

çalışan bir kişinin, bir başkasının karaparanın aklanması faaliyetinde bulunduğunu bilmesi, bundan şüphelenmesi veya bunu bilmek ya da bundan şüphelenmek için makul sebeplere/gerekçelere sahip olması hallerinde bildirimde bulunma yükümlülüğü mevcuttur. Bahsi geçen maddede ve POCA'daki muhtelif hükümlerde aranan “bilgi”, “şüphe” ve “bilgi veya şüphe için makul sebeplerin bulunması” şartlarının anlamının belirlenmesi, aynı kavramlar kullanıldığı için, 5549 sayılı Kanun'da yer alan “bilgi”, “şüphe” veya “şüpheyi gerektirecek husus” ifadelerinin yorumlanması bakımından daha yol gösterici olabilir. “Bilgi” veya “şüphe” sözü edilen 330. ila 332. maddelerin hepsinde öngörülen şartlar olup failin sorumlu tutulabilmesi için, bu konudaki bilgisinin veya şüphesinin varlığının kanıtlanması gerekmektedir²³. 330. ve 331. maddelerde öngörülen “bilmek ya da bundan şüphelenmek için makul sebeplere/gerekçelere sahip olmak” ise failin sorumlu tutulabilmesi için bu durumu biliyor veya bundan şüpheleniyor olması gereken hallere işaret etmekte olup failin gerçekte bu durumu biliyor veya bundan şüpheleniyor olup olmaması önemli değildir²⁴. Bu çerçevede, POCA bağlamında, “bilgi” sahibi olmak, bir şeyin gerçekten doğru olduğunu, gerçekte var olduğunu bilmek anlamına gelmektedir²⁵. “Şüphe” sahibi olmak ise kişinin, ilgili hususun var olduğuna dair bir ihtimal olduğu düşüncesi olup mahkeme kararlarından da hareketle, şüphenin her ne kadar açık ve belirli olgulara dayanması gerekmesede, kişide “belirsiz bir huzursuzluk hissi”nin veya salt “bir kurgunun/hayal ürününün” ötesine geçen bir kanaatin mevcut olması gerektiği belirtilmektedir²⁶. Bunların yanı sıra, POCA kapsamında “bilgi veya şüphe

²³ Dolayısıyla, fail açısından bir değerlendirme söz konusudur (subjektif test).

“Money laundering. Money laundering and terrorist financing. Criminal offences. The secondary money laundering offences”, <<https://www.mylawyer.co.uk/the-secondary-money-laundering-offences-a-A76810D76834/>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

²⁴ Dolayısıyla, makul ve basiretli bir kişi esas alınarak yapılan bir değerlendirme söz konusudur (objektif test).

“Money laundering. Money laundering and terrorist financing. Criminal offences. The secondary money laundering offences”, <<https://www.mylawyer.co.uk/the-secondary-money-laundering-offences-a-A76810D76834/>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

²⁵ Gambling Commission, “The prevention of money laundering and combating the financing of terrorism.

Guidance for remote and non-remote casinos: fifth edition”, 27.05.2021, <[https://www.gamblingcommission.gov.uk/guidance/the-prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-part-8-Suspicious-activities-and-reporting](https://www.gamblingcommission.gov.uk/guidance/the-prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism/prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-part-8-Suspicious-activities-and-reporting)> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

²⁶ Bkz. *R v Da Silva* [2006] EWCA Crim 1654, <<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/>

için makul sebeplerin bulunması” ise bir kişinin, bir başkasının karaparanın aklanması veya terörizmin finansmanı faaliyetleri ile uğraştığına dair bilgi sahibi olabileceği ya da bundan şüphe duyabileceği olguların veya koşulların varlığını bilmesi halinde söz konusu olacaktır²⁷. İlgili düzenlemelerde “bilgi veya şüphe için makul sebeplerin bulunması” ifadelerine yer verilmesinin sebebinin, düzenlenen sektörde faaliyet gösteren kişilerin işlemleri ele alırken diğer sektörlerde çalışanlardan daha yüksek düzeyde titizlik göstermelerinin beklenmesi olduğu ifade edilmektedir²⁸. Bu çerçevede, ilgili kişinin eğitimi ve konumu itibarıyla bu durumu biliyor veya bundan şüpheleniyor olması gerektiğini düşünmek makul olmalıdır²⁹.

Kanaatimizce, ilgili yükümlünün, subjektif değerlendirmeleri sonucunda, işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğinden ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığından kuşkulandığı hallerde 5549 sayılı Kanun’da öngörülen “şüphe”den söz edilmelidir. Bununla birlikte, bu şüphe herhangi bir olgu veya delilden kaynaklanmasa da kişideki salt bir huzursuzluk hissine, sezgiye de dayalı olmamalıdır. Diğer taraftan, sadece ilgili yükümlünün değil, somut olayın şartları itibarıyla benzer eğitim, bilgi ve deneyime sahip herhangi bir kişinin bu gibi bir durumun varlığından kuşkullanması gereken hallerde ise “şüphelyi gerektirecek husus” söz konusu olmalıdır. Dolayısıyla, salt bir “şüphe”nin varlığı, bir “şüphelyi gerektirecek husus”un varlığına göre daha hafif bir şüphe haline işaret etmekte olup “şüphelyi gerektirecek husus”un; diğer bir ifadeyle, “şüphelyi gerektiren makul bir sebebin varlığı” sadece bir şüphenin varlığına göre daha kuvvetli nitelikte bir kuruntuya karşılık gelmektedir. Şüphelyi gerektiren makul bir sebebin varlığı, salt bir şüphenin varlığından farklı olarak, bir işlemin neden şüpheli görüldüğüne dair

---

Crim/2006/1654.html> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021; Gambling Commission, <<https://www.gamblingcommission.gov.uk/guidance/the-prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism/prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-part-8-Suspicious-activities-and-reporting>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

²⁷ Gambling Commission, <<https://www.gamblingcommission.gov.uk/guidance/the-prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism/prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-part-8-Suspicious-activities-and-reporting>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

²⁸ CPS, “Money Laundering Offences”, 11.06.2021, <<https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/money-laundering-offences>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

²⁹ “Money laundering. Money laundering and terrorist financing. Criminal offences. The secondary money laundering offences”, <<https://www.mylawyer.co.uk/the-secondary-money-laundering-offences-a-A76810D76834/>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

gerekçelerin ortaya konulabilir olmasını; yani işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğinden ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığından şüphe duyulmasına yol açabilecek olguların veya koşulların var olmasını gerektirir. Bu bağlamda, yükümlü tarafından belirli olgular, gösterge veya deliller ile somut olayın şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle ilgili işlemin şüpheli bir işlem olduğu sonucuna varılması gerekmektedir. Bir başka anlatımla, “şüpheyi gerektirecek husus”, hayatın olağan akışına göre; benzer bilgi, deneyim veya eğitime sahip başka kişilerin genellikle şüphe duymasına yol açan hallerde söz konusu olmalıdır. Ancak, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığı’nca 04.05.2021 tarihinde yayımlanan “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar” başlıklı Rehber’de “şüphe” kavramının “işleme konu fon veya malvarlığının yasadışı kaynaktan elde edilmiş olabileceği veya yasadışı bir amaçla kullanılacağı konusunda işlemi gerçekleştiren ve/veya aracılık edenlerde oluşacak, subjektif bir durumu” ifade ettiği; bu subjektif değerlendirmelerin, “işlemin yapılması sırasında müşterinin davranışları, müşteri ile ilgili olarak daha önce elde edilen bilgiler, yapılan işlemin ve işlem tutarının müşterinin mali profili ile uyumu ve diğer unsurlar” dikkate alınmak suretiyle yükümlüde oluşacak kanaate göre belirleneceği belirtilmektedir³⁰. Rehber’de, ayrıca, “şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun varlığının nasıl tespit edileceği” sorusunun önemi vurgulanmakta ve fakat bu sorunun cevabına yer verilmemektedir³¹. Kanaatimizce, MASAK’ın “şüphe”nin nasıl oluşacağına dair bu açıklamaları, “şüphe” ile “şüpheyi gerektirecek husus” kavramlarının birbirinden ayırt edilebilmesi bakımından yetersizdir. Zira yükümlüde oluşacak şüpheye esas teşkil edebileceği belirtilen örnek niteliğindeki unsurların “şüpheyi gerektirecek husus” bakımından da temel alınabilmesi mümkündür. Bu bağlamda, kanun koyucu tarafından, 5549 sayılı Kanun’da yer alan “bilgi”, “şüphe” ve “şüpheyi gerektirecek husus” kavramlarının ne anlama geldiğinin açıklığa kavuşturulması yerinde olacaktır.

Gerek “şüphe”nin gerekse “şüpheyi gerektirecek husus”un bulunduğu her iki ihtimalde de ilgili yükümlünün, hakkında şüpheli işlem bildirimini

³⁰ MASAK, “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar”, Mayıs 2021, s. 11, <<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

³¹ MASAK, “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar”, s. 13.

yapılan işlemlere konu malvarlığının gerçekten yasa dışı yollardan elde edilip edilmediği ya da yasa dışı amaçlarla kullanılıp kullanılmadığı konularında kesin bir bilgisi olmadığı halde böyle bir durumun var olabileceği düşüncesi bulunmalıdır. Kaldı ki, yükümlünün, bu hususta kesin bir bilgisinin bulunması veya şüphesinin ya da şüpheye yol açabilecek makul sebeplerin gerçeğe işaret ediyor olduğunu kanıtlaması da gerekmez. Aksinin kabulü, şüpheli işlem bildiriminin bir önleyici tedbir olma niteliğine aykırı olacaktır.

Kanaatimizce, ilgili yükümlü bakımından, işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiği ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığı bir düşünceden; bir başka deyişle, bir varsayımdan ibaret değilse ve yükümlü böyle bir durumun varlığını biliyorsa, 5549 sayılı Kanun anlamında “şüphe” veya “şüpheliyi gerektirecek husus”tan değil, “bilgi”den söz edilmelidir. Bir diğer anlatımla, böyle bir durumda, yükümlü; işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edilmiş ya da yasa dışı amaçlarla kullanılmış olabileceği değil, yasa dışı yollardan elde edildiği ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığı malumatını haiz olmalıdır³². Elbette ki “şüpheliyi gerektirecek husus”a nazaran daha yüksek bir şüphe seviyesine tekabül eden bu durumda, yükümlünün bu yöndeki düşüncesi bazı olgu ve delillere dayanmalıdır.

“İşlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair” “bilgi”, “şüphe” ve “şüpheliyi gerektirecek husus” hallerinden hangisi mevcut olursa olsun, şüpheli işlem bildirimini bir “ihbar” niteliğinde değildir³³. Aşağıda açıklayacağımız üzere, bildirim üzerine, gerekli hallerde konuyu Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek MASAK Başkanlığı’nın görevleri arasındadır.

Son olarak, belirtmek gerekir ki, MASAK Başkanlığı -5549 sayılı Kanun’daki ifadesiyle, “Başkanlık”-, şüpheli işlem tipleri belirlemeye yetkilidir³⁴. Bu bağlamda, hem bütün “yükümlü gruplarına yönelik olarak

³² MASAK tarafından hazırlanan ve yukarıda bahsi geçen Rehber’de ise “bilgi” ibaresine ilişkin olarak; “*Şüpheli işlem bildirimine konu işlemler ve müşterilerle ilgili basın veya benzeri kaynaklara dayanılarak bir ‘bilgi’ bulunması halinin doğrudan şüpheli işlem bildiriminde bulunulmasını gerektiren bir durum olduğu aşikârdır.*” ifadelerine yer verilmeyle yetinilmektedir. Bkz. MASAK, “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar”, s. 13.

³³ MASAK, “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar”, s. 11.

³⁴ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 27/5.

genel mahiyette ve terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tipleri” hem de “yükümlülerin faaliyet alanları dikkate alınarak bazı yükümlü grupları için sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri” belirlenebilir ve belirlenen şüpheli işlem tiplerine Başkanlık tarafından yayımlanan şüpheli işlem bildirim rehberlerinde yer verilir³⁵. Bununla birlikte, belirlenen şüpheli işlem tipleri kılavuz niteliğindedir. Dolayısıyla, yükümlülerin, belirlenen tiplerden herhangi birine uymamakla birlikte şüphe doğuran her türlü işlemle ilgili olarak şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları gerekir³⁶.

C. Şüpheli İşlem Bildiriminin Usulü

Şüpheli nitelikteki işlemlerin, işleme ilişkin şüphenin oluştuğu tarihten itibaren en geç on iş günü içinde, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığı’na bildirilmesi gerekmektedir³⁷. Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik’in 32. maddesi uyarınca, söz konusu işlemin yükümlülerin MASAK’a devamlı bilgi vermek zorunda oldukları bir işlem olması nedeniyle devamlı bilgi verme kapsamında şüpheli işlemin de bildirilmiş olması, şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır³⁸. Bu bildirim, “*gerçek kişi yükümlünün bizzat kendisi, tüzel kişi yükümlünün kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar, uyum görevlisi atanan yükümlülerde ise bu görevliler*” tarafından yapılacaktır^{39,40}. Bu bağlamda, herhangi bir tutar gözetilmeksizin, şüpheli

³⁵ Bkz. Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği (Sıra No: 13) m. 8/1.

³⁶ Bkz. Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği (Sıra No: 13) m. 8/3.

³⁷ Bkz. 5549 sayılı Kanun, m. 4/1; Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 28/2.

³⁸ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 27/4.

³⁹ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 27/2.

⁴⁰ “Uyum görevlisi”, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmelik’in “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının h bendinde;

“Kanun ve Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuatla getirilen yükümlülüklerle uyumu sağlamak amacıyla istihdam edilen ve gerekli yetkiyle donatılmış görevli”

şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmelik’in 18. maddesine göre;

“(1) Yönetim Kurulu, uyum görevlisinin bu Yönetmelikle getirilen görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesini sağlamak amacıyla yükümlünün, işletme büyüklüğü, işlem hacmi, şube ve personel sayısı ya da karşılaşabileceği risklerin yüksekliği gibi unsurları göz önünde bulundurarak uyum görevlisine doğrudan bağlı olan ve uyum

nitelikteki her türlü işlemin bildirilmesi gerekmektedir⁴¹. Bu düzenleme, FATF'ın 40 Tavsiye Kararı'nda yer alan 20 No'lu Tavsiye'nin yorumlayıcı notunda yer verilen, teşebbüs edilen işlemler de dahil olmak üzere bütün şüpheli işlemlerin, işlem tutarına bakılmaksızın bildirilmesi gerektiğine ilişkin açıklamalarla da uyumludur⁴².

Yükümlülerin, gerekli olduğu takdirde, “kendi yetki ve imkanları ölçüsünde” şüpheli nitelikteki işlem hakkında araştırma yapmaları ve böylelikle elde ettikleri bilgi ve bulguları göz önünde bulundurarak şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları mümkündür⁴³. Bu kapsamda, değerlendirilmesi gereken bir husus da yükümlülerin, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu bakımından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 282. maddesinde öngörülen yaptırım eşliğine uygunluk göstermediği için öncül suç olarak nitelendirilemeyecek bir suçtan elde edildiğinden şüphelendikleri gelirlere ilişkin işlemleri bildirmeleri gerekip gerekmediğidir. Doktrinde de haklı olarak belirtildiği üzere, yükümlülerin, bir işlemde şüphelendikleri her halde böyle bir değerlendirme yapmaları veya her türlü suçun yaptırımını bilmeleri mümkün olmayabileceğinden, böyle

---

programının yürütülmesiyle görevli uyum biriminin oluşmasını ve uyum birimine yeterli personel ve kaynak tahsisi yapılmasını sağlar.

(2) Uyum biriminde çalışacak personel, şüpheli işlemlere konu teşkil edebilecek dahili bildirimlerin Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik ve tebliğler ile diğer bilgiler ışığında değerlendirilmesi sürecinde görev alabilir, ancak işlemin şüpheli işlem olarak Başkanlığa bildirilip bildirilmemesine karar veremez ya da Başkanlığa doğrudan şüpheli işlem bildiriminde bulunamaz. Şüpheli işlem kapsamında uyum görevlisine yapılan dahili bildirimler de gizlilik kapsamında olduğundan, personelin bu yükümlülüğü ihlal etmeyecek şekilde çalışması için gereken tedbirler yönetim kurulu ve uyum görevlisi tarafından alınır.”

“Kendisine iletilen veya resen öğrendiği şüpheli olabilecek işlemler hakkında yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edindiği bilgi ve bulguları değerlendirmek ve şüpheli olduğuna karar verdiği işlemleri Başkanlığa bildirmek” uyum görevlisinin görevleri arasındadır (bkz. m. 19/1-e). Ancak, uyum görevlisinin, bu Yönetmelik'in 19. maddesinde öngörülen görev ve yetkilerini kısmen veya tamamen, yazılı olmak kaydıyla ve açık bir şekilde uyum görevlisi yardımcısına devretmesi mümkündür. Bununla birlikte, böyle bir yetki devrinin varlığına rağmen, uyum görevlisinin bu konudaki sorumluluğu devam eder (m. 16/5).

⁴¹ Bkz. Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik, m. 27/2.

⁴² Bkz. 20 No'lu Tavsiye'ye ilişkin yorumlayıcı not, paragraf 3. FATF, “International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations.”, s. 87.

⁴³ Bkz. Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik, m. 28/1.

bir değerlendirmeye girmeksizin şüphe duydukları her türlü işlem hakkında bildirimde bulunmaları yerinde olacaktır⁴⁴. Kaldı ki, -daha önce de ifade ettiğimiz gibi- yükümlüler, “yasa dışı yollardan elde edildiği”ne dair şüphe duydukları her türlü işlemi bildirme yükümlülüğü altındadır.

Bildirim, “Şüpheli İşlem Bildirim Formu” doldurulması suretiyle gerçekleştirilecektir^{45,46}. Şüpheli işlem bildirim rehberlerinde de belirtildiği üzere, yükümlülerin, şüpheli işlem bildirim formunu doldururken formda bulunan “Açıklama” alanında “şüphe duyulan eylem veya eylemlere ilişkin detaylı açıklama” yapmaları ve “şüpheli işleme dair yükümlü nezdinde yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda elde edilen tüm bulguları” belirtmeleri gerekmektedir. Keza, şüpheli işlem bildirim rehberlerinde, şüpheli işlem bildirim formu doldurulurken “şüpheli işlem bildirimine konu olan mali unsurların elde edilmesinde ve şüpheli işlem ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan kişilerin faaliyetlerinde yasadışı unsurlar olduğu veya olabileceğine dair herhangi bir bilgi, bulgu veya şüpheye sahip olunması hâlinde ilgili yasadışı faaliyetler”in, “yükümlü tarafından herhangi bir şekilde vakıf olunan ve çoğu zaman açıklama alanında ifade edilmekte olan bilgilerin” yapısal olarak elde edilmesi amacıyla, ilgili tabloda bulunan suça ilişkin şüphe kategorilerinden birisi seçilerek belirtileceği ifade edilmektedir. İşleme konu malvarlığının suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması veya terörizmin finansmanı suçları ile ilişkili olduğu hususunda şüpheyi destekleyen bir belge ya da ciddi emare mevcutsa, şüpheli işlem bildirim ile birlikte işlemin ertelenmesi talebi de, gerekçeli bir şekilde, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığı’na gönderilecektir⁴⁷. İşlemin ertelenmesi; işlemin askıya alınması ya da gerçekleşmesine izin verilmemesi anlamına gelmektedir⁴⁸. Böyle bir durumda, bildirim konu işlemin;

⁴⁴ Aynı yönde; Dülger, s. 267; Değirmenci, s. 254.

⁴⁵ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 28/1.

⁴⁶ Şüpheli işlem bildirim formunda yer alması gereken hususlar için şüpheli işlem bildirim rehberlerine bkz. MASAK, “Sektörel ŞİB Rehberleri”, <<https://masak.hmb.gov.tr/sektorel-sib-rehberleri>> Erişim Tarihi 1 Haziran 2021.

⁴⁷ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında İşlemlerin Ertelenmesine Dair Yönetmelik m. 4/1.

⁴⁸ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında İşlemlerin Ertelenmesine Dair Yönetmelik m. 3/1-d.

“olağandışı nitelikli olması, çeşitli veri tabanlarından ya da diğer kaynaklardan yapılan kontroller sonucunda işlemi yapan kişi ya da kişilerin suçla ilgili olduğunun veya olabileceğinin anlaşılması, işlemin tamamlanmasının terörizmin finansmanı ile ilgili olduğu düşünülen fonlara ya da suçtan elde edilen gelirlere el koymayı engelleyeceğine veya zorlaştıracığına ilişkin tehlikeli bir halin bulunması gibi göstergelere haiz olması”

gerekir⁴⁹. Şüpheli işlem bildirimini ile birlikte işlemin ertelenmesi talebinde de bulunulmuşsa, böyle bir talepte bulunan yükümlülerin bu konuda Maliye Bakanı tarafından verilecek kararın kendilerine tebliğine kadar işlemi gerçekleştirmemeleri gerekmekte olup işlemin ertelendiği süre, “şüpheli işlem bildiriminde bulunulan tarihten itibaren yedi iş gününü geçemez”⁵⁰. Bunlara ek olarak, bildirim gerçekleştirilen işleme ilişkin olarak yeni bilgi ve bulguların elde edilmesi halinde de daha önceki bildirimde ek nitelikte yeni bir “Şüpheli İşlem Bildirim Formu”nun doldurularak gecikmeksizin Başkanlık’a gönderilmesi gerekmektedir⁵¹.

D. Yükümlülerin Korunması

Şüpheli işlem bildiriminde bulunanların zarar görmesinin önlenmesi ve böylelikle yükümlülerin şüpheli işlem bildiriminde bulunmaya teşvik edilmesi için, 5549 sayılı Kanun’un “Yükümlülerin korunması” başlıklı 10. maddesinde; yükümlülüklerini yerine getiren kişilerin herhangi bir şekilde hukuki ve cezai sorumluluklarının söz konusu olmayacağı, şüpheli işlem bildiriminde bulunanlarla ilgili olarak sadece mahkemelere bilgi verilebileceği ve mahkemelerin de bu kişilerin kimliklerinin gizli tutulması ve güvenlikleri

---

⁴⁹ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında İşlemlerin Ertelenmesine Dair Yönetmelik m. 4/2.

⁵⁰ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında İşlemlerin Ertelenmesine Dair Yönetmelik m. 4/3.

⁵¹ Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 28/3.

Ayrıca, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m. 28’in 4. ve 5. fıkralarına göre;

“(4) Bakanlık, Şüpheli İşlem Bildirim Formlarının düzenlenmesine, bildirimlerin elektronik ortam ve bilgi iletişim araçları kullanılarak yapılması zorunluluğu getirilmesine ve şüpheli işlem bildirimlerinde elektronik imza kullanılmasına ilişkin usul ve esasları yükümlüler bazında ayrı ayrı belirlemeye yetkilidir.

(5) Başkanlıkça, bildirimlere yönelik rehberler çıkarılabilir ve bu rehberler elektronik ortamda yayımlanabilir. Bildirimler bu rehberlere uygun şekilde yapılır.”

için gerekli önlemleri alacağı öngörülmüştür⁵². Şüpheli işlem bildiriminde bulunanlarla ilgili olarak görevi dolayısıyla bilgi edinen ve fakat bahsi geçen 10. maddede öngörülen gizliliğe riayet etmeyenlerin, diğer şartları da mevcutsa, 5549 sayılı Kanun'un "Sırrın ifşası" başlıklı 22. maddesi uyarınca ceza hukuku sorumluluğu doğacaktır⁵³.

E. Şüpheli İşlem Bildiriminin Sonucu

Şüpheli işlem bildirimini, bildirim yapılan işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiği ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığı ve bu nedenle ilgililer hakkında ceza hukuku yaptırımlarının uygulanacağı anlamına gelmez. Zira ancak usulüne uygun şekilde gerçekleştirilen ceza yargılaması sonucunda böyle bir karar verilebilir.

Başkanlık, aldığı şüpheli işlem bildirimlerini analiz etmek ve gerekli görüldüğünde analiz sonuçları hakkında ilgili birimleri bilgilendirmekle görevlidir⁵⁴. Ayrıca, "5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, ilgili mevzuat ve bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hususlar"la ilgili analiz, inceleme ve araştırmalar yapmak, yaptırmak⁵⁵ ve bunun sonucunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin

⁵² İlgili düzenleme şu şekildedir:

"(1) Bu Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukukî ve cezaî bakımdan sorumlu tutulamaz.

(2) Özel kanunlarda hüküm bulunsada dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair; mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemez. Bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemler alınır."

⁵³ 22. maddede yer alan hüküm aşağıdaki şekildedir:

"(1) Aşağıda yazılı kimseler görevlerinden ayrılırsalar dahi, görevleri dolayısıyla kişilerin ve bu kişilerle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine ve mesleklerine ilişkin olarak öğrendikleri sırları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar:

a) Koordinasyon Kurulu Başkan ve üyeleri, denetim elemanları ile Kurul personeli.

b) Bilgilerine ve ihtisaslarına başvuru alan kişiler.

c) Bu bilgileri görevleri dolayısıyla öğrenen diğer kamu görevlileri.

(2) Bu kişiler, öğrendikleri sırları ifşa etmeleri halinde, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu sırlar maddi menfaat karşılığında ifşa edildiğinde verilecek hapis cezası iki yıldan az olamaz.

(3) Bu Kanun uyarınca yabancı ülkelerdeki muadil kuruluşlara Başkanlıkça bilgi verilmesi sırrın ifşası sayılmaz."

⁵⁴ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 231/1-ç.

⁵⁵ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 231/1-d.

aklanması ya da terörizmin finansmanı suçlarının işlendiğine dair olguların mevcut olduğunun tespit edilmesi durumunda “*Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak*”⁵⁶ ve böyle bir analiz, inceleme ve araştırma olmasa dahi bu suçların işlendiğine ilişkin olarak “*ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek*”⁵⁷ de Başkanlık’ın görevleri arasındadır. Bunlara ek olarak, şüpheli işlem bildirimini ile birlikte işlemin ertelenmesi talebinde de bulunulmuşsa, Başkanlıkça şüphenin teyit edilmesi, işlemin analiz edilmesi ya da gerekli görüldüğünde analiz sonuçlarının yetkili makamlara intikal ettirilmesi amacıyla işlemin yedi iş günü süreyle askıya alınıp alınmamasına veya gerçekleşmesine izin verilip verilmemesine Maliye Bakanınca veya Bakan tarafından bu yetkinin devredildiği bakan yardımcısınca karar verilecektir⁵⁸.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı suçlarından dolayı gerçekleştirilen soruşturma kapsamında uygulanabilecek koruma tedbirleri bakımından 5549 sayılı Kanun’un 17. maddesinde özel bir hüküm mevcuttur⁵⁹. İlaveten, bu suçlardan dolayı gerçekleştirilen soruşturma sonucunda verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar ya da düzenlenen iddianame ile kovuşturma sonucunda verilen hükmün bir örneği Başkanlık’a da gönderilecektir⁶⁰.

⁵⁶ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 231/1-f.

⁵⁷ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 231/1-e.

⁵⁸ 5549 sayılı Kanun, m. 19/A/1.

⁵⁹ Bu hüküm şu şekildedir:

“(1) Aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesindeki usûle göre malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı da elkoyma kararı verebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim en geç yirmi dört saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir. Hâkimin onaylaması hâlinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesinde belirtilen değere ilişkin rapor üç ay içinde alınır ve tekrar hâkim onayına sunulur. Onaylanmama veya raporun üç ay içinde alınmaması hâlinde Cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır.

(3) Aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın, Ceza Muhakemesi Kanununun 139 uncu maddesinde yer alan hükümlere göre gizli soruşturmacı görevlendirilebilir ve 4208 sayılı Kanunda yer alan hükümlere göre kontrollü teslimat tedbirine karar verilebilir.”

⁶⁰ 5549 sayılı Kanun, m. 18.

II. BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHMALİ NEDENİYLE YÜKÜMLÜLERİN CEZA HUKUKU SORUMLULUĞU

A. Şüpheli İşlem Bildirimi Yükümlülüğünün İhmali Açısından Değerlendirme

5549 sayılı Kanun'un "Şüpheli işlem bildirimini" başlıklı 4. maddesinin 2. fıkrasında yükümlülere bilahare şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu açıklamama yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu düzenlemeye göre;

"Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar."

Bu yükümlülüğün ihlali karşılığında ceza hukuku yaptırımları öngörülmüştür⁶¹. Bununla birlikte, her ne kadar şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğü ile aynı başlık altında düzenlenmiş olsa da bahsi geçen 4. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen yükümlülüğün, şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğünden farklı olarak, bildirimde bulunulduğunu açıklamama yükümlülüğü olduğu izahıtan varestedir. 4. maddenin ilk fıkrasında düzenlenen ve inceleme konumuz olan şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün ihmali karşılığında ise yükümlüler hakkında, 5549 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımı uygulanacaktır⁶². Dolayısıyla, 5549

⁶¹ Bkz. 5549 sayılı Kanun, m. 14:

"(1) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile 7 ve 8 inci maddelerindeki yükümlülükleri ihlâl eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suç dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur."

⁶² Hükme göre;

"(1) Başkanlıkça bu Kanunun ... 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan yükümlülüklerini ihlâl eden yükümlülere elli bin Türk lirası idari para cezası verilir. Yükümlünün banka, finansman şirketi, faktoring şirketi, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu, yetkili müessese, ödeme ve elektronik para kuruluşu ile yönetmelikle belirlenecek diğer finansal kuruluşlar olması hâlinde, idari para cezası işlem tutarının yüzde beşinden az olmamak üzere iki kat olarak uygulanır.

...

(5) Maddenin birinci ve ikinci fıkrası kapsamında uygulanacak idari para cezasının toplam tutarı; her bir yükümlülük için, ihlalin yapıldığı yıl itibarıyla, birinci fıkrada kapsamında iki kat olarak uygulanacak yükümlüler için kırk milyon Türk lirasını, bunlar dışında kalan yükümlüler için dört milyon Türk lirasını aşamaz. Üst tutardan ceza uygulanan yükümlüler nezdinde takip eden yılda aynı neviden bir yükümlülük ihlali olması durumunda bu hadler

sayılı Kanun'da, yükümlülerin şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü ihmal karşılığında ceza hukuku yaptırımları öngörülmemiştir. Bir başka anlatımla, 5549 sayılı Kanun'da, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihmal; suç değil, kabahat oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak, yükümlüler, Başkanlık tarafından belirlenen şüpheli işlem tipleri arasında yer alan işlemler hakkında bildirimde bulunulmadığı takdirde şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihmal nedeniyle sorumlu tutulacakları halde, şüpheli işlem tipleri arasında yer almayan işlemler hakkında bildirimde bulunulmadığı takdirde yükümlülerin bu nedenle sorumlu tutulup tutulamayacağı her bir somut olayın özellikleri çerçevesinde ayrıca belirlenmelidir⁶³.

---

iki kat olarak uygulanır.

(6) Yükümlülüğün ihlal edildiği tarihten itibaren sekiz yıl geçtikten sonra idari para cezası verilemez.

... ”

Belirtilmelidir ki, bu hükümde “yükümlüler” ifadesi ile kastedilenin “gerçek ya da tüzel kişi yükümlü”ler olduğu; bir başka deyişle, ilgili hükümde, tüzel kişi yükümlülerin söz konusu olduğu hallerde bu yükümlüler adına bildirimde bulunması gereken kişiler hakkında değil, tüzel kişiler hakkında idari yaptırım uygulanacağına öngörüldüğü açıktır.

⁶³ *Dülger'e göre ise “tipolojide yer almasına rağmen bildirilmeyen şüpheli işlemler açısından ilgililerin sorumluluğu söz konusu olacakken, tipolojide yer almayan şüpheli işlemler açısından böyle bir sorumluluk söz konusu olamayacaktır.” Bkz. Dülger, s. 264.*

B. Suçu Bildirme Yükümlülüğünün İhmali Açısından Değerlendirme

TCK'nin 278.⁶⁴, 279.⁶⁵ ve 280.⁶⁶ maddelerinde suççu bildirme yükümlülüğünün ihmali suç olarak düzenlenmiştir. Her üç suç da gerçek ihmali suç niteliğindedir. Çalışma konumuz bağlamında, nezdinde veya aracılığıyla yapılan işlemlere konu “malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair” herhangi bir bilgisi, şüphesi ya da şüpheyi gerektirecek bir husus bulunduğu halde “yetkili makamlar”^{a67} bildirimde bulunmayı ihmal eden yükümlünün, “sağlık mesleği mensuplarının suççu bildirmemesi” suçunu nedeniyle sorumlu tutulması mümkün olmamakla birlikte TCK m. 278'deki veya 279'daki suçlar nedeniyle sorumlu tutulup tutulamayacağı değerlendirme konusu edilebilir. Belirtilmelidir ki, kimlerin bir suçun faili olabileceğine ilişkin olarak doktrinde var olan farklı görüşler arasındaki taraftar olduğumuz görüş uyarınca sadece gerçek kişiler

⁶⁴ 278. maddede yer alan “Suçu bildirmeme” suçuna ilişkin düzenleme şu şekildedir:

“(1) İşlenmekte olan bir suççu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suççu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suççu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.”

⁶⁵ 279. maddede yer alan “Kamu görevlisinin suççu bildirmemesi” suçuna ilişkin düzenleme şu şekildedir:

“(1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

⁶⁶ 280. maddede yer alan “Sağlık mesleği mensuplarının suççu bildirmemesi” suçuna ilişkin düzenleme şu şekildedir:

“(1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.”

⁶⁷ Bildirimin yapılacağı yetkili makamlar, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 158. maddesinde öngörülen makamlardır.

suç faili olabilir⁶⁸. Bu nedenle, tüzel kişi yükümlülerin söz konusu olduğu hallerde, işlenen suçun faili, bildirimde bulunması gereken gerçek kişi olabilir. Dolayısıyla, çalışmamızın bu kısmında, değerlendirme konusu edilen suçlarla ilgili açıklamalarımızda suç faili olarak “yükümlü” kavramı ile kastettiğimiz, bildiri gerçekleştirilmesi gereken gerçek kişilerdir.

TCK m. 278’de düzenlenen “suçu bildirmeme suçu”nun oluşumu için, “işlenmekte olan” yahut “işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” bir suç söz konusu olmalıdır. “İşlenmekte olan” suçtan anlaşılması gereken, doğrudan doğruya ve elverişli hareketlerle icrasına başlanılmış ve fakat henüz bütün unsurlarıyla tamamlanmamış bir suçtur. Diğer bir deyişle, suç henüz teşebbüs aşamasındadır⁶⁹. Kasıtlı veya taksirli bir suç olması ya da takibinin şikâyete bağlı olup olmadığı fark etmeksizin her türlü suç bu kapsamda değerlendirilmelidir⁷⁰. Diğer taraftan, “işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” suçtan

⁶⁸ Bkz. Mahmut Koca / İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14. Baskı, Seçkin, 2021, s. 114 vd.; İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 17. Bası, Seçkin, 2021, s. 213 vd.

Diğer taraftan, tüzel kişiler hakkında her ne kadar ceza yaptırımını uygulanamazsa da Kanun’un öngördüğü hallerde güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların uygulanması mümkündür. Bkz. TCK m. 20/2, m. 60.

⁶⁹ Aynı yönde; Mustafa Ruhan Erdem, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)”, 2019, (80), TBB, s. 112; Mustafa Ruhan Erdem / Durmuş Tezcan / R. Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 18. Baskı, Seçkin, 2020, s. 1405, 1406; Ümit Kocasakal, Suçu Bildirmeme Suçları, Vedat, 2017, s. 58 vd.; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 10. Baskı, Savaş Yayınevi, 2019 Ceza Hukuku Özel Kısım, 10. Baskı, Savaş Yayınevi, 2019, s. 329; Yener Ünver, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma (TCK’de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar), Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin, 2019, s. 316; Osman Yaşar / Hasan Tahsin Gökcan / Mustafa Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6. Cilt, Md. 252-345, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet, 2014, s. 8289; Fatih Yurtlu, “Suçu Bildirmeme Suçu”, in F. Yenisey / İ. Özgenç / A. Nuhoğlu. / A. Sözüer / F. Turhan (eds.), Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan, Seçkin, 2018, s. 766.

Ayrıca, “işlenmekte olan suç”tan anlaşılması gerekenin, CMK’nin m. 2/1-j hükmünde yer alan “suçüstü” tanımında belirtilen “işlenmekte olan suç” olduğuna ilişkin olarak bkz. İsa Döner, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)”, 2005, 9(3-4), AÜEHFD, s. 73, 74; Zeki Hafizoğulları / Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, 2016, s. 186.

⁷⁰ Aynı yönde; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8289; Yurtly, s. 768.

Buna karşın, takibi şikâyete bağlı suçların hariç olduğuna dair bkz. Hafizoğulları/Özen, s. 186.

anlaşılması gereken ise öncelikle, tamamlanmış olan bir suçtur. Ancak, işlenip bitirilmiş olan suçun sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılmasının halen mümkün olmasının ne anlama geldiği her bir somut olay açısından ayrıca değerlendirme konusu edilmelidir. Doktrindeki bir görüşe göre, işlenen suçun neticeli bir suç olması ve fiilin sebebiyet verdiği “neticeler”in tipik netice ile sınırlı olarak anlaşılması gerekmektedir⁷¹. Kanaatimizce, “işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” ibaresinde yer verilen “neticeler” tabiri ile kastedilen, sadece tipik neticeden ibaret değildir. Bahsi geçen ifade geniş yorumlanmalı ve tamamlanmış olan suçun tipik neticelerinin yanı sıra, dolaylı netice ve etkileri, suçtan kaynaklanan zarar veya tehlikenin azaltılması ve failin suçtan elde edebileceği yararın önlenmesi gibi hususlar da bu kapsamda değerlendirilmelidir^{72,73}. Madde gerekçesinde, işlenip bitmiş olan bir hırsızlık suçundan elde edilmiş olan malların saklandığının bilinmesine rağmen yetkili makamların haberdar edilmemesi bu duruma örnek olarak gösterilmektedir⁷⁴.

Herkes, TCK m. 278’de düzenlenen “suçu bildirmeme suçu”nun faili olabilir. Bu bağlamda, TCK’nin 279. ve 280. maddeleri kapsamı dışında kalan hallerde kamu görevlilerinin ya da sağlık mesleği mensuplarının da bu suçun faili olarak sorumlu tutulmaları mümkündür⁷⁵. Dolayısıyla, yükümlülerin

⁷¹ Bkz. Erdem, s. 112, 113; Erdem/Tezcan/Önok, s. 1406. Hükümdeki “neticeler” ifadesinin Fransız Kanununun yanlış çevirisinden kaynaklandığından da bahisle aynı yönde; Kocasakal, s. 50, 63 vd.

⁷² Ünver, s. 327, 333, 334; Döner, s. 76; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8289, 8290. Aynı yönde; Hasan Kaya, “Türk Ceza Kanununda Suçu Bildirmeme Suçları”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019, s. 24.

⁷³ Kanaatimizce, mütemadi suçlar da temadi devam ettiği sürece bu kapsamda değerlendirilmelidir. Zira mütemadi suçlarda suçun tamamlanması ve bitmesi ayrı değerlendirmelerin konusu olup mütemadi suça teşebbüs, suç tamamlanana kadar mümkündür. Bu nedenle, doktrindeki bazı yazarlarca kabul edilen aksine, mütemadi suçların temadi devam ettiği sürece “işlenmekte olan” suç kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşüne katılmıyoruz. Aynı yönde; Erdem, s. 112, dn. 33; Erdem/Tezcan/Önok, s. 1405, dn. 303; Kocasakal, s. 68, 69. Bahsi geçen görüş için bkz. Ali Parlar / Mustafa Öztürk, Adliye Karşı Suçlar, Aristo, 2018, s. 279; Ünver, s. 336; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8289. Aynı yönde; Toroslu, s. 329.

⁷⁴ Doktrinde bir görüş, bu örneğin Kanun metnine uygun düşmediği; zira artık ortaya çıkan neticeleri sınırlandırma olanağının kalmadığı düşüncesindedir. Bkz. Erdem, s. 113; Erdem/Tezcan/Önok, s. 1406; Kocasakal, s. 68 vd.

⁷⁵ Aynı yönde; Döner, s. 71-73; Erdem, s. 108; Erdem/Tezcan/Önok, s. 1402, 1403; Hafizoğulları/Özen, s. 184; Kaya, s. 10, 11; Kocasakal, s. 34, 35; Ünver, s. 304, 311; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8288; Yurtlu, s. 770.

Aksi yönde; Parlar/Öztürk, s. 278, 279; Toroslu, s. 329.

de suçu bildirmeme suçunun faili olması mümkündür. Ancak, yükümlüler, işlenmekte veya işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün olan bir suça fail veya şerik olarak iştirak etmişlerse, suçu bildirmeme suçu nedeniyle cezalandırılmayacaklardır⁷⁶. Ayrıca, neticeyi önleme konusunda hukuksal yükümlülük altında bulunan; bir başka anlatımla, garantör konumunda bulunan kişilerin de suçu bildirmeme suçundan dolayı sorumlu tutulması mümkün olmayıp böyle bir durumda, bu kişiler, bildirim konu suça şerik sıfatıyla iştiraktan sorumlu tutulmalıdır^{77,78}. Bununla birlikte, ilgili yükümlülüğün ihmali kanunda ayrıca bir suç olarak düzenlenmişse, garantör konumunda bulunan kişinin bildirim konu suçtan dolayı şerik sıfatıyla değil, sadece bu suçtan dolayı fail sıfatıyla sorumlu tutulması gerekir⁷⁹. Bunlara ek olarak, suçu bildirmeme suçu nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için, bildirim yükümlülüğünü ihmal eden kişinin “işlenmekte olan” yahut “işlenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan” suç hakkında, bildirim yapılması gereken sırada, inandırıcı şekilde bilgi edinmiş olması lazımdır⁸⁰.

⁷⁶ Maddenin ilk hali bakımından bu kişilerin suçu bildirmeme suçunun faili olamayacaklarının savunulamayacağına ve halihazırdaki düzenlemede de bildirim konu suçun fail ve şerikleri bakımından şahsi cezasızlık sebebinin öngörülmüş olduğuna ilişkin olarak bkz. Ünver, s. 306-310.

Buna karşın, bizim de iştirak ettiğimiz, herhangi bir şahsi cezasızlık sebebi öngörülmemiş olsa bile hiç kimsenin fail veya şerik olarak iştirak ettiği bir suçu bildirimle yükümlü tutulamayacağı; zira bunun, hiç kimsenin kendisini ya da yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanamayacağına dair yasağın (Anayasa m. 38/5) ihlali anlamına geldiği hakkında bkz. Erdem, s. 109, 110; Erdem/Tezcan/Önok, s. 1403; Kaya, s. 11, 12; Kocasakal, s. 35 vd., 130, 131; Yurtlu, s. 770. Ayrıca, düzenlemenin lafzı itibarıyla, suçu işleyen kişilerin suçu bildirmeme suçunun faili olarak sorumlu tutulamayacağına yönelik olarak bkz. Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8288. Bunlara ilaveten, suçun düzenlenme biçimi ve yapısal özelliği nedeniyle, suça iştirak eden kişilerin suçu bildirmeme suçunun faili olarak sorumlu tutulamayacağına dair bkz. Kocasakal, s. 35-40.

⁷⁷ Zira katıldığımız görüşe göre, icrai davranışla işlenen bir suça ihmali davranışla müşterek fail sıfatıyla iştirak etmek mümkün değildir. Bkz. Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 459, 460; Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 611.

⁷⁸ Doktrinde başka bazı yazarlar da failin böyle bir durumda suçu bildirmeme suçundan değil, ön suçtan dolayı cezalandırılacağını belirtmektedir. Bkz. Erdem, s. 119, Erdem/Tezcan/Önok, s. 1410. Aynı yönde; Kocasakal, s. 122. Diğer taraftan, doktrinde bir görüşe göre ise böyle bir durumda bu kişiler, işlenmekte olan suça fail veya şerik sıfatıyla iştiraktan dolayı sorumlu tutulmalıdır. Bkz. Yurtlu, s. 772.

⁷⁹ Bunun sebebi, failliğin şerikliğe göre asliliği kuralıdır. Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 611; İzzet Özgenç, “İcrai Suça İhmali Davranışla İştirak: Amayasa Mahkemesi’nin Bir Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, 2014, 2(1-2), Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, s. 7, 8; Yurtlu, s. 772.

⁸⁰ Erdem, s. 113, 114; Erdem/Tezcan/Önok, s. 1407.

Diğer taraftan, TCK m. 279'da düzenlenen “kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçu”nun oluşumu için ise bir kamu görevlisinin, “kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak” öğrenmesi ve fakat yetkili makamlara “bildirimde bulunmayı ihmal etmesi” veya “bu hususta gecikme göstermesi” gerekmektedir. Dolayısıyla, TCK m. 278'deki düzenlemede öngörülenden farklı olarak, ilgili kamu görevlisinin bildirim yükümlülüğünün mevcut olması için, “işlenmiş” bir suç söz konusu olmalıdır⁸¹. O halde, işlenmiş ve artık neticeleri sınırlandırılabilir olmayan bir suçun, bir kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak öğrenilmesi halinde, ilgili kamu görevlisinin bildirim yükümlülüğünü ihmal TCK m. 278'deki değil, TCK m. 279'daki suçun oluşumuna sebebiyet verecektir⁸². Ayrıca, bildirim ihmal edilen ya da bu hususta gecikme gösterilen suçun “kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suç” olması, şikâyete tabi bir suç olmaması gerekmektedir. Ancak, şikâyete tabi bir suç işlenmiş ve fakat bu suçun sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün ise, bu suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenen kamu görevlisinin TCK m. 278 uyarınca ceza hukuku sorumluluğu doğabilir⁸³. Bunlara ek olarak, kamu görevlisinin, kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini “göreviyle bağlantılı olarak”; diğer bir deyişle, görevinin gereği olarak yürüttüğü faaliyetlere bağlı şekilde öğrenmesi gerekmektedir⁸⁴. Nihayet, suçun oluşumu için, fail, bildirim yükümlülüğünün mevcut olmasına karşın “bildirimde bulunmayı ihmal etmeli” veya “bu hususta gecikme göstermeli”dir. Failin “bildirimde bulunmayı ihmal etmesi”, bildirimde bulunmaması ya da “yetkili” olmayan bir makama bildirimde bulunması anlamına gelmektedir⁸⁵. Failin “bu hususta gecikme göstermesi” ise “makul bir süre” geçtikten sonra bildirimde

⁸¹ Erdem, s. 108, 109; Kocasakal, s. 14.

⁸² Aynı yönde; Erdem, s. 113, dn. 41; Kocasakal, s. 129.

⁸³ Aynı yönde; Kocasakal, s. 138.

⁸⁴ Hafizoğulları/Özen, s. 191; Ünver, s. 364; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8302.

Diğer taraftan, “göreviyle bağlantılı olarak” ifadesinden; kamu görevlisinin, görevini yaptığı süre zarfında suçu öğrenmiş olmasının anlaşılması gerektiğine ilişkin olarak bkz. Kocasakal, s. 142-144. Aynı yönde; Mahmut Koca / İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Adalet, 2020, s. 1096; Toroslu, s. 332.

Ayrıca, bu ifadede anlaşılması gereken olarak nitelendirmeseler de *Hafizoğulları/Özen* de “*hüküm gelişinden*”, kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada suçu öğrenmesi gerektiğinin anlaşıldığı görüşündedirler. Bkz. Hafizoğulları/Özen, s. 191.

⁸⁵ Aynı yönde; Kocasakal, s. 146; Ünver, s. 359 vd.

bulunması demektir⁸⁶. Bu bağlamda, sürenin makul olup olmadığı, her bir somut olayın şartları çerçevesinde belirlenmelidir.

TCK m. 279'daki suçun faili ise ancak bir "kamu görevlisi" olabilir. TCK m. 6/1-c'de tanımlandığı üzere, ceza kanunlarının uygulanmasında, "kamu görevlisi" kavramı; "*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*" anlamına gelmektedir⁸⁷. Kamu görevlisi olan bir kişinin, kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği bir suçu ise bildirme yükümlülüğünün varlığından söz edilemez. Bir başka anlatımla, böyle bir durumda, ilgili kamu görevlisinin TCK m. 279'da düzenlenen suçun faili olarak sorumlu tutulması mümkün değildir⁸⁸. Zira, suçun düzenlenme biçimi itibarıyla ilgili kamu görevlisinin bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak "öğrenmesi" gerekmektedir⁸⁹. Kaldı ki, hükmün düzenlenme biçimi bu şekilde olmasaydı bile, TCK m. 278 ile ilgili olarak da daha önce belirttiğimiz gibi Anayasa'nın 38. maddesinin 5. fıkrası uyarınca hiç kimsenin fail veya şerik olarak iştirak ettiği bir suçu bildirimle yükümlü tutulamayacağı düşüncesindeyiz⁹⁰.

Bütün bu açıklamalardan sonra, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ya da terörizmin finansmanı suçlarının işlendiği yönünde ciddi şüphelerin mevcut olması veya yaptığı analiz, inceleme ve araştırmalar sonucunda bu suçların işlendiğine dair olguların varlığı hallerinde Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak, MASAK Başkanlığı'nın görevleri arasındadır. Düşüncemize göre, yükümlüler, her ne kadar suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasının ya da işleme konu malvarlığının yasa dışı amaçlarla kullanılmasının önlenmesi ya da bu fiillerin gerçekleştirildiğinin tespiti amaçlarıyla şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü altında olsalar da bu suçların önlenmesi bakımından garantör konumda da değildir. Ancak, 5549 sayılı Kanun uyarınca "*yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi*

⁸⁶ Aynı yönde; Kocasakal, s. 147 vd.; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8300.

⁸⁷ Döner, s. 71; Hafizoğulları/Özen, s. 190; Kocasakal, s. 129, 135, 136; Toroslu, s. 332; Ünver, s. 353; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8299.

⁸⁸ Aksi yönde; Ünver, s. 355 vd.; 374 vd.

⁸⁹ Aynı yönde; Kocasakal, s. 129, 130; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8300.

⁹⁰ Bkz. dn. 76.

bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunlu” olup bu bildirim gerçeğeştirilmemesi halinde, bu Kanun’un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırım uygulanması söz konusu olacaktır⁹¹. Diğer taraftan, kanaatimizce, yükümlüler, kendileri nezdinde ya da aracılığıyla “yapılan”; başka bir anlatımla, “tamamlanan” işlemlere konu malvarlığının “suçtan” elde edildiğine dair “bilgileri” mevcut olduğu halde “yetkili makamlar” a bu hususta bir bildirimde bulunmamışlarsa, somut olayın şartlarına göre TCK m. 278’deki veya TCK m. 279’daki suçlardan dolayı sorumlu tutulabilirler. Ancak, böyle bir ihtimalde, yükümlülerin, işlem tamamlanmadan önce bu konuda bilgi sahibi olmamaları gerekir. Zira işlem tamamlanmadan önce bu konuda bilgi sahibi olan ve fakat buna rağmen işlemi gerçekleştiren bir kişi, somut olayın şartları çerçevesinde, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçunun işlenişine iştirak etmiş olacaktır⁹². Keza, tamamlanan işlemlere konu malvarlığının yasadışı amaçlarla kullanılması aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, buna dair bilgisi olduğu halde “yetkili makamlar” a bu hususta bir bildirimde bulunmayan yükümlülerin de, somut olayın şartlarına göre, TCK m. 278’deki veya TCK m. 279’daki suçlardan dolayı sorumluluğu değerlendirilmelidir. Ancak, ilgili yükümlü, işlemin yapıldığı esnada, işleme konu malvarlığının yasadışı amaçlarla kullanıldığı bilgisini haizse; örneğin, ilgili işlem, 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun’un 3. maddesinde sayılan fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla bir teröriste fon sağlanması için gerçekleştiriliyorsa ve işlemin, kendisi nezdinde ya da aracılığıyla yapıldığı yükümlü de bu durumu bildiği halde işlemin gerçekleştirilmesini sağlıyorsa, terörizmin finansmanı suçunun işlenişine iştirak etmiş olacaktır. Zira, 6415 sayılı Kanun’un 4. maddesine göre; “3 üncü madde kapsamında suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fülle ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine” fon sağlanması

⁹¹ İlgili hüküm uyarınca hakkında idari yaptırım uygulanacak olanların, bizzat gerçek veya tüzel kişi yükümlüler olduğu hakkında bkz. dn. 62.

⁹² Özgenç, Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler, s. 275.

Kanun’da öngörülen şartlar mevcutsa, bu suçun işlenmesi dolayısıyla, tüzel kişiler hakkında da bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. Bkz. TCK m. 60, m. 282/5. Ayrıca, bu suçun tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, Kanun’da öngörülen diğer şartlar da mevcutsa, bu tüzel kişiye 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 43/A uyarınca idari para cezası verilmesi de mümkündür.

ya da toplanması suç teşkil etmekte olup⁹³ bu suçtan dolayı ceza verilebilmesi için “fonun bir suçun işlenmesinde kullanılmış olması şartı aranmaz”⁹⁴. Dolayısıyla, bu açıklamalarda yer alan ihtimallerde, söz konusu işlemin yapıldığı esnada, yani henüz “işlem tamamlanmadan önce” bu konuda “bilgi sahibi” olan yükümlünün işlemi yerine getirmeyerek yetkili makamları durumdan haberdar etmesi gerekir. “Bilgi sahibi olduğu” halde bilerek yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden ve işlemi gerçekleştiren yükümlü, TCK m. 278’de düzenlenen suçu bildirmeme suçu nedeniyle değil, işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulmalıdır. İşlemlere konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair, işlem tamamlandıktan sonra bilgi sahibi olan ve buna rağmen bilerek yetkili makamlara bildirimde bulunmayan yükümlünün ise, somut olayın şartlarına göre, TCK m. 278’deki veya TCK m. 279’daki suçlardan dolayı sorumlu tutulması mümkündür.

Bu sayılan ihtimallerde, yükümlülerin bildirimde bulunması gereken “yetkili makam”lar, CMK m. 158’de öngörülen makamlardır. Suçu bildirme yükümlülüğü kanunla öngörülmüş bir yükümlülük olup ilgili yükümlünün, şüpheli işlem bildiriminde bulunmuş ve fakat CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara işlenmekte ya da işlenmiş olan suçla ilgili olarak bildirimde bulunmamış olması, cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Zira şüpheli işlem bildiriminin yapıldığı MASAK, CMK m. 158’de öngörülen makamlar arasında yer almamaktadır. Ayrıca, şüpheli işlem bildirimi ile birlikte işlemin ertelenmesi talebinde de bulunulmuş olmasına rağmen bu talebin kabul görmemesi nedeniyle yükümlü tarafından işlemin gerçekleştirilmiş olması da onun işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulmasına engel teşkil etmeyecektir. Nitekim, şüpheli işlem bildiriminde ve işlemin ertelenmesi talebinde bulunulmuş olması ya da erteleme talebinin reddedilmiş olması, bu bağlamda bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmeyecek ve bu kişinin fiilini hukuka uygun hale getirmeyecektir. Çünkü, ilgili yükümlünün; söz konusu işlemi, yani suç teşkil eden bir fiili yerine getirmemek için işlemin ertelenmesi talebinde bulunmasına ya da böyle bir talebin kabulüne gerek yoktur. Bunların yanı sıra,

---

⁹³ Bkz. 6415 sayılı Kanun m. 4/1.

⁹⁴ Bkz. 6415 sayılı Kanun m. 4/3.

Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi durumunda, tüzel kişiler hakkında da bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bkz. 6415 sayılı Kanun m. 4/5. Ayrıca, bu suçun tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, Kanun’da öngörülen diğer şartların da mevcut olması kaydıyla, bu tüzel kişiye Kabahatler Kanunu m. 43/A uyarınca idari para cezası da verilebilir.

şüpheli işlem bildiriminde bulunan yükümlü gibi MASAK'taki görevlilerin de konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmemeleri halinde, onların da TCK m. 278 veya 279 uyarınca ceza hukuku sorumluluğu söz konusu olacaktır. Birleşik Krallık'ta ise daha önce sözünü ettiğimiz POCA'nın 330. maddesi uyarınca, ilgilinin, bildirimleri almakla görevlendirilmiş bir yetkiliye veya Ulusal Suç Ajansı Genel Müdürü tarafından görevlendirilmiş bir yetkiliye bildirimde bulunmuş olması gerekmektedir. Ayrıca, POCA'nın 331. maddesinde de, 330. madde uyarınca kendisine bildirim yapılması gereken yetkilinin; bir başka deyişle, bildirimleri almakla görevlendirilmiş kişinin, Ulusal Suç Ajansı Genel Müdürü tarafından görevlendirilmiş bir yetkiliye bildirimde bulunmaması müstakil bir suç olarak düzenlenmiştir⁹⁵. Hukukumuzda da, işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair "bilgisi" olan yükümlünün ister MASAK'a ister CMK m. 158'de öngörülen makamlara suçla ilgili olarak bildirimde bulunabileceğine ve eğer böyle bir bildirim MASAK'a yapılmışsa, MASAK'ın konuyu Cumhuriyet savcılığına

⁹⁵ Bahsi geçen hükümde, suçun oluşumu için aranan şartlar, kural olarak, şu şekildedir:

"(1) 330. madde uyarınca yapılan bildirimleri almakla görevlendirilmiş bir kimse, (2) ila (4) numaralı fıkralardaki koşulların gerçekleşmesi halinde suç işlemiş olur:

(2) Birinci koşul şudur ki, bu kişi, bir başka kişinin karaparanın aklanması faaliyetinde bulunduğunu;

(a) biliyor veya bundan şüpheleniyor; ya da

(b) bunu bilmek veya bundan şüphelenmek için makul sebeplere/gerekçelere sahiptir.

(3) İkinci koşul şudur ki, bu kişi;

(a) bilgisinin veya şüphesinin dayandığı, ya da

(b) böyle bir bilgi veya şüphe için makul sebepler/gerekçeler sunan,

bilgi veya diğer hususlara, 330. madde uyarınca yapılan bir bildirim sonucunda muttali olmuştur.

(3A) Üçüncü koşul şudur ki, bu kişi;

(a) 330. madde uyarınca yapılan bir bildirim sonucunda, fıkra (2)'de bahsedilen diğer kişinin kimliğini veya aklanan mallardan herhangi birinin nerede olduğunu biliyordur, ya da

(b) o diğer kişinin kimliği veya aklanan malların herhangi birinin nerede olduğu, fıkra (3) 'te bahsedilen bilgilerden veya diğer hususlardan belirlenebiliyordur; veya

(c) bilgilerin veya diğer hususların, o diğer kişinin veya aklanan malların herhangi birinin nerede olduğunun belirlenmesine yardımcı olacağına veya yardımcı olabileceğine inanıyordur veya buna inanmasını beklemek makuldür.

(4) Dördüncü koşul şudur ki, bu kişi yapılması gerekli bildirim; Ulusal Suç Ajansı Genel

Müdürü tarafından, bu Bölüm'ün amaçları çerçevesinde yetkilendirilmiş bir kişiye, fıkra (3)'te bahsedilen bilgiler veya diğer hususlar kendisine ulaştıktan sonra mümkün olan en kısa sürede yapmamıştır.

..."

intikal ettirme görevi gereği, yükümlünün CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara suç bildirme yükümlülüğünün ortadan kalkacağına dair bir düzenleme yapılabilir. Ancak, böyle bir düzenleme yapılsa bile, daha işlem tamamlanmadan önce suç hakkında “bilgi sahibi” olan yükümlünün, işlemi yerine getirmemesi gerektiği; aksi halde işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulacağı izahtan varestedir.

Bunlara ilave olarak, tartışılması gereken hususlardan birisi de gerek işlemin yapıldığı sırada gerekse işlem tamamlandıktan sonra işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair “bilgisi” olan ve yetkili makamlara bu konuda bildirimde bulunan yükümlünün bilahare MASAK’a şüpheli işlem bildiriminde de bulunmasının gerekip gerekmediğidir. Bir başka deyişle, CMK m. 158’de öngörülen makamlara suçla ilgili olarak bildirimde bulunan yükümlü hakkında bilahare şüpheli işlem bildiriminde bulunmamak nedeniyle 5549 sayılı Kanun’un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımını uygulanıp uygulanamayacağı değerlendirilmelidir. Zira hem suç bildirme yükümlülüğü hem de şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü, kanundan kaynaklanan yükümlülüklerdir. Ancak, CMK m. 158’de öngörülen makamlara suçla ilgili olarak bir bildirim yapılmışken, MASAK’a ayrıca bir “şüpheli işlem bildirimini”nde bulunması anlamsız hale gelmektedir. Zira, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, yaptığı veya yaptırdığı analiz, inceleme ve araştırmalar sonucunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ya da terörizmin finansmanı suçlarının işlendiğine dair olguların mevcut olduğunun tespit edilmesi veya herhangi bir analiz, inceleme ve araştırma olmasa bile bu suçların işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda MASAK’ın da konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, 5549 sayılı Kanun’da açıkça “herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus” ifadelerinin kullanılmış olması karşısında, işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair “bilgisi” olan bir yükümlünün şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğünün ortadan kalkacağını söylemek de mümkün değildir. Dolayısıyla, kanaatimizce, her ne kadar anlamsız olsa da, CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara bu konuda bildirimde bulunan bir yükümlünün bilahare MASAK’a da şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü devam etmektedir⁹⁶. Bu yükümlülüğün

---

⁹⁶ Aksi yönde; Özgenç, Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler, s. 276.

yerine getirilmemesi halinde, gerçek ya da tüzel kişi yükümlü hakkında 5549 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımının uygulanması gerekecektir. Bununla birlikte, bu gibi hallerde pratikte hiçbir anlamı olmayan şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihmal edilmesi karşılığında böyle bir yaptırım uygulanmasının yerinde olmadığı düşüncesindeyiz. Bu bağlamda, kanun koyucu tarafından, 5549 sayılı Kanun'da yapılacak bir değişiklikle işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair "bilgisi" olan ve "yetkili makamlar"a bu konuda bildirimde bulunan yükümlünün bilahare MASAK'a şüpheli işlem bildiriminde de bulunmasının gerekmediğinin açıkça düzenleme altına alınması yerinde olacaktır. Belirtmek gerekir ki, bildirimde bulunması gereken kişinin ne CMK m. 158'de öngörülen makamlara ne de MASAK'a bildirimde bulunmuş olması halinde ise, bildirimlerin yapılacağı merciiler birbirinden farklı olduğu için, gerçek kişi yükümlü hakkında hem suç hem de kabahat nedeniyle ayrı ayrı yaptırımlar uygulanması gerekecektir⁹⁷.

SONUÇ

"Şüpheli işlem bildirim", suç gelirlerinin aklanmasının veya malvarlıklarının yasa dışı amaçlarla kullanılmasının önlenmesine ve bu fiiller gerçekleştirilmişse bunların tespitine yönelik tedbirlerden birisidir. Hukukumuzdaki kanuni dayanağını 5549 sayılı Kanun'dan alan bu tedbir gereğince, 5549 sayılı Kanun'da ve bu Kanun hükümlerine uygun şekilde Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik'te öngörülen yükümlülerin, kendileri nezdinde ya da aracılığıyla "*yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halinde*" bu işlemleri MASAK Başkanlığı'na bildirmeleri zorunludur. Bu bağlamda, öncelikle, bir işlemin şüpheli işlem bildirimine konu edilebilmesi için aranan, "*işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair*" "bilgi", "şüphe" ve "şüpheli gerektirecek husus" kavramlarından ne anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira bu kavramlardan anlaşılması gerekenin ne olduğu konusunda bir açıklık yoktur. Kanaatimizce, "şüphe"

⁹⁷ Tüzel kişi yükümlünün söz konusu olduğu hallerde ise -daha önce de belirttiğimiz gibi- 5549 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca, bizzat tüzel kişi yükümlü hakkında idari yaptırım uygulanacaktır. Diğer taraftan, işlediği suç nedeniyle hakkında ceza yaptırım uygulanacak olanın ise bildirimde bulunması gereken gerçek kişi olduğu izahtan varestedir.

ve “şüpheli gerektirecek husus”un bulunduğundan söz edilebilmesi için, ilgili yükümlünün, hakkında şüpheli işlem bildirim yapılan işlemlere konu malvarlığının gerçekten yasa dışı yollardan elde edilip edilmediği ya da yasa dışı amaçlarla kullanılıp kullanılmadığı konularında kesin bir bilgisinin bulunmaması ve fakat böyle bir durumun var olabileceği düşüncesinin olması gerekmektedir. Bu çerçevede, “şüpheli”nin varlığı, “şüpheli gerektirecek husus”un varlığına göre daha hafif bir şüphe haline işaret etmektedir. Kanaatimize göre, ilgili yükümlünün, subjektif değerlendirmeleri sonucunda, işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğinden ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığından kuşkulandığı hallerde 5549 sayılı Kanun’da öngörülen “şüpheli”den; sadece ilgili yükümlünün değil, somut olayın şartları itibarıyla benzer eğitim, bilgi ve deneyime sahip herhangi bir kişinin bu gibi bir durumun varlığından kuşkulandığı gereken hallerde ise “şüpheli gerektirecek husus”tan söz edilmesi mümkündür. Diğer taraftan, “bilgi”nin ise bu ikisine göre çok daha ağır bir şüphe haline işaret ettiği ve ilgili yükümlünün, işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edilmiş ya da yasa dışı amaçlarla kullanılmış olabileceği değil, yasa dışı yollardan elde edildiği ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığı malumatını haiz olduğu hallerde “şüpheli” veya “şüpheli gerektirecek husus” yerine “bilgi”den söz edilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Dolayısıyla, ilgili yükümlü bakımından, işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiği ya da yasa dışı amaçlarla kullanıldığı bir varsayımdan ibaret değilse ve yükümlü böyle bir durumun varlığını biliyorsa, “bilgi” sebebiyle şüpheli işlem bildirim yapılması gerekmektedir. Böyle bir durumda, ilgili yükümlünün bu yöndeki düşüncesi bazı delillere dayanmalıdır. Diğer taraftan, belirtmek isteriz ki, MASAK tarafından, “şüpheli” ile “şüpheli gerektirecek husus” kavramlarının birbirinden keskin bir şekilde ayrıldığı ve hukukumuzda, bahsi geçen üç kavramdan ne anlaşılması gerektiğine dair yeterli veri bulunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, kanun koyucu tarafından, 5549 sayılı Kanun’da yer alan “bilgi”, “şüpheli” ve “şüpheli gerektirecek husus” kavramlarının ne anlama geldiğinin açıklığa kavuşturulması yerinde olacaktır. Bunlara karşın, “bilgi”, “şüpheli” ve “şüpheli gerektirecek husus” hallerinden hangisine dayalı olarak şüpheli işlem bildirim yapılması gerekirse gereksin, bu bildirim bir “ihbar” niteliğinde olmayacaktır.

Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihmali halinde, 5549 sayılı Kanun’da şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü ihmal eden yükümlüler hakkında ceza hukuku yaptırımları öngörülmemiş olup bu yükümlüler hakkında, 5549 sayılı Kanun’un 13. maddesi uyarınca idari para cezası

yaptırımı uygulanacaktır. Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik uyarınca, MASAK Başkanlığı şüpheli işlem tipleri belirlemeye yetkili olup belirlenen şüpheli işlem tiplerine Başkanlık tarafından yayımlanan şüpheli işlem bildirim rehberlerinde yer verilir. Bu bağlamda, yükümlüler, Başkanlık tarafından belirlenen şüpheli işlem tipleri arasında yer alan işlemler hakkında bildirimde bulunmadıkları takdirde şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihmali nedeniyle sorumlu tutulacaklardır. Öte yandan, Başkanlık tarafından belirlenen şüpheli işlem tipleri kılavuz niteliğinde olup yükümlülerin belirlenen tiplerden herhangi birine uymamakla birlikte şüphe doğuran her türlü işlemle ilgili olarak şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, yükümlülerin, şüpheli işlem tipleri arasında yer almayan işlemler hakkında bildirimde bulunmadıkları hallerde de şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ihmali nedeniyle sorumlu tutulmaları mümkündür. Yükümlülerin şüpheli işlem tipleri arasında yer almayan işlemler hakkında bildirimde bulunmadıkları için sorumlu tutulup tutulamayacakları her bir somut olayın özellikleri çerçevesinde ayrıca belirlenmelidir.

Bunlara ek olarak, yükümlülerin, kendileri nezdinde ya da aracılığıyla “yapılan”; bir başka anlatımla, “tamamlanan” işlemlere konu malvarlığının “suçtan” elde edildiğine dair “bilgileri”nin mevcut olduğu ve fakat CMK’nin 158. maddesinde öngörülen yetkili makamlara bu hususta bir bildirimde bulunmadıkları hallerde, somut olayın şartlarına göre TCK m. 278’deki veya TCK m. 279’daki suçlardan dolayı sorumlu tutulmalarının da mümkün olduğu kanaatindeyiz. Keza, tamamlanan işlemlere konu malvarlığının yasadışı amaçlarla kullanılması aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, buna dair bilgisi olduğu halde “yetkili makamlar” a bu hususta bir bildirimde bulunmayan yükümlülerin de, somut olayın şartlarına göre, TCK m. 278’deki veya TCK m. 279’daki suçlardan dolayı sorumluluğunun değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Diğer taraftan, kanaatimizce, ilgili yükümlünün, işlemin yapıldığı sırada; yani henüz “işlem tamamlanmadan önce” işleme konu malvarlığının “suçtan” elde edildiğine dair “bilgi” sahibi olmasına rağmen işlemi gerçekleştirmesi durumunda, somut olayın şartlarına göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu nedeniyle sorumlu tutulabilmesi gerekmektedir. Keza, düşüncemize göre, ilgili yükümlü, işlemin yapıldığı esnada, işleme konu malvarlığının aynı zamanda suç da teşkil eden yasadışı amaçlarla kullanıldığı bilgisini haiz olması ve buna rağmen işlemi gerçekleştirmesi durumunda da işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulmalıdır. Bu durumlarda, ilgili yükümlünün şüpheli işlem bildiriminde bulunmuş

olmasının bir önemi olmayacaktır. Nitekim, suçu bildirme yükümlülüğü kanunla öngörülmüş bir yükümlülük olup ilgili yükümlünün, şüpheli işlem bildiriminde bulunmuş ve fakat CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara işlenmekte ya da işlenmiş olan suçla ilgili olarak bildirimde bulunmamış olması, MASAK bu makamlar arasında yer almadığından, cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Ayrıca, ilgili yükümlü, şüpheli işlem bildirimini ile birlikte işlemin ertelenmesi talebinde de bulunulmuş olmasına rağmen bu talebin kabul görmemesi nedeniyle de işlemi gerçekleştirmiş olabilir. Ancak, bu durum da ilgili yükümlünün işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulmasını önlemeyecektir. Zira suç teşkil eden bir fiilin yerine getirilmemesi için şüpheli işlem bildiriminde ve işlemin ertelenmesi talebinde bulunulmasına ya da böyle bir talebin kabulüne ihtiyaç bulunmamaktadır. Bunların yanı sıra, ilgili yükümlünün CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara işlenmekte ya da işlenmiş olan suçla ilgili olarak bildirimde bulunmamış ve fakat şüpheli işlem bildiriminde bulunmuş olmasına rağmen MASAK’taki görevlilerin de bu yükümlü gibi konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmemiş olmaları da mümkündür. Bu durumda, ilgili yükümlünün cezai sorumluluğu devam etmekle birlikte, MASAK’taki görevlilerin de TCK m. 278 veya 279 uyarınca ceza hukuku sorumluluğunun söz konusu olacağı düşüncesindeyiz. Ancak, kanaatimizce, işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair “bilgisi” olan yükümlünün ister MASAK’a isterse de CMK m. 158’de öngörülen makamlara suçla ilgili olarak bildirimde bulunabilmesi, kanuni bir düzenlemeyle mümkün kılınmalıdır. Bu bağlamda, eğer böyle bir bildirim MASAK’a yapılmışsa, MASAK’ın konuyu Cumhuriyet savcılığına intikal ettirme görevi gereği, ilgili yükümlünün bilahare CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara da suçu bildirme yükümlülüğü olmamalıdır.

Son olarak, gerek işlemin yapıldığı sırada gerekse işlem tamamlandıktan sonra işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair “bilgisi” olan ve CMK m. 158’de öngörülen yetkili makamlara bu konuda bildirimde bulunan yükümlünün ayrıca MASAK’a da şüpheli işlem bildiriminde bulunması gerekmektedir. Buna rağmen, MASAK’a şüpheli işlem bildiriminde bulunulmaması durumunda, gerçek veya tüzel kişi yükümlü hakkında 5549 sayılı Kanun’un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımının uygulanması gündeme gelecektir. Ancak, yaptığı veya yaptırdığı analiz, inceleme ve araştırmalar sonucunda suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ya da terörizmin finansmanı suçlarının işlendiğine dair olguların

mevcut olduğunun tespit edilmesi veya herhangi bir analiz, inceleme ve araştırma olmasa bile bu suçların işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda MASAK'ın da konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmesi gerektiğinden, CMK m. 158'de öngörülen makamlara suçla ilgili olarak bir bildirim yapılmışken, MASAK'a ayrıca bir "şüpheli işlem bildirimini"nde bulunması anlamsızdır. Diğer taraftan, 5549 sayılı Kanun'da şüpheli işlem bildirimini bakımından açıkça "herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir husus" ifadeleri kullanılmış olup hem suçu bildirme yükümlülüğü hem de şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğü, kanundan kaynaklanan yükümlülüklerdir. Bu nedenle, kanaatimizce, her ne kadar anlamsız olsa da, işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair "bilgisi" olan bir yükümlünün, CMK m. 158'de öngörülen makamlara suçla ilgili olarak bir bildirimde bulunması nedeniyle şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğünün ortadan kalkacağını kabul etmek mümkün değildir. Dolayısıyla, böyle bir durumda, şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün yerine getirilmemesi nedeniyle, ilgili gerçek veya tüzel kişi yükümlü hakkında 5549 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımı uygulanabilir. Kanaatimizce, bu gibi durumlarda, pratikte hiçbir anlamı kalmayan şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünün ihmal edilmesi karşılığında böyle bir yaptırım uygulanması yerinde değildir. Bu bağlamda, kanun koyucu tarafından, 5549 sayılı Kanun'da yapılacak bir değişiklik ile işleme konu malvarlığının suçtan elde edildiğine veya aynı zamanda suç da teşkil eden yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair "bilgisi" olan ve yetkili makamlara bu konuda bildirimde bulunan yükümlünün bilahare MASAK'a şüpheli işlem bildiriminde de bulunmasının gerekmediğinin açıkça düzenleme altına alınmasının yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Bunlara ilaveten, bildirimde bulunması gereken kişinin hem CMK m. 158'de öngörülen makamlara hem de MASAK'a bildirimde bulunmamış olması durumunda ise, bildirimlerin yapılacağı merciiler birbirinden farklı olduğu için, hem suç hem de kabahat nedeniyle ayrı ayrı yaptırımlar uygulanması gerekecektir. Bu durumda, gerçek kişi yükümlü hakkında hem suç hem de kabahat nedeniyle ayrı ayrı yaptırımlar uygulanması; tüzel kişi yükümlünün mevcut olduğu durumlarda ise bizzat tüzel kişi yükümlü hakkında kabahat nedeniyle yaptırım uygulanması söz konusu olacaktır. Öte yandan, tüzel kişi yükümlünün söz konusu olduğu hallerde, işlediği suç nedeniyle hakkında ceza yaptırım uygulanacak olanın ise bildirimde bulunması gereken gerçek kişi olduğu izahtan varestedir.

KAYNAKÇA

- “Money laundering. Money laundering and terrorist financing. Criminal offences. The secondary money laundering offences”, <<https://www.mylawyer.co.uk/the-secondary-money-laundering-offences-a-A76810D76834/>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.
- Aykın H, “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”, Haziran 2008, 19(65), Bankacılar Dergisi, s. 37-65, <<https://www.tbb.org.tr/dosyalar/dergiler/dokumanlar/65.pdf>> Erişim Tarihi 15 Ocak 2021.
- Aykın H, “Şüpheli İşlem nedir? ‘Şüpheli’ ve ‘Şüpheliyi Gerektirecek Husus’ Kavramları Nasıl Yorumlanmalı?”, 2017, <https://vergidosyasi.com/2017/03/28/supheli-islem-nedir-suphe-ve-supheyi-gerektirecek-husus-kavramlari-nasil-yorumlanmalı/>, Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.
- CPS, “Money Laundering Offences”, 11.06.2021, <<https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/money-laundering-offences>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.
- Değirmenci O, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Karapara Aklama Suçu), Turhan, 2007.
- Döner İ, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)”, 2005, 9(3-4), AÜEHFD, s. 63-94.
- Dülger M V, Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar, Seçkin, 2011.
- Erdem M R, “Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)”, 2019, (80), TBB, s. 105-120.
- Erdem M R, Tezcan D, Önok R M, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 18. Baskı, Seçkin, 2020.
- FATF, “About”, <<https://www.fatf-gafi.org/about/>> Erişim Tarihi 19 Ekim 2021.
- FATF, “Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. TURKEY. Mutual Evaluation Report”, December 2019, <<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation->

Report-Turkey-2019.pdf> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

FATF, “International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations.”, 2012-2021, <<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>> Erişim Tarihi 20 Temmuz 2021.

Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada, “What is a suspicious transaction report?”, June 2021, <<https://www.fintrac-canafe.gc.ca/guidance-directives/transaction-operation/Guide2/2-eng#s3>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

Gambling Commission, “The prevention of money laundering and combating the financing of terrorism. Guidance for remote and non-remote casinos: fifth edition”, 27.05.2021, <<https://www.gamblingcommission.gov.uk/guidance/the-prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism/prevention-of-money-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-part-8-Suspicious-activities-and-reporting>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

Hafizoğulları Z / Özen M, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Millete ve Devlete Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, 2016.

Kaya H, “Türk Ceza Kanununda Suçu Bildirmeme Suçları”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019.

Koca M / Üzülmez İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 14. Baskı, Seçkin, 2021.

Koca M / Üzülmez İ, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Adalet, 2020.

Kocasakal Ü, Suçu Bildirmeme Suçları, Vedat, 2017.

MASAK, “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar”, Mayıs 2021, <<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

MASAK, “Sektörel ŞİB Rehberleri”, <<https://masak.hmb.gov.tr/sektorel-sib>>

rehberleri> Erişim Tarihi 1 Haziran 2021.

MASAK, Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayın No.9, 2006.

Özgenç İ, “İcrai Suça İhmali Davranışla İştirak: Amayasa Mahkemesi’nin Bir Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, 2014, 2(1-2), Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, s. 1-10.

Özgenç İ, “Şüpheli İşlem Bildiriminin Hukuki Mahiyeti, MASAK’ın Rolü, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Üzerine Hukuki Değerlendirmeler”, 2021, 25(3), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 273-328.

Özgenç İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 17. Bası, Seçkin, 2021.

Parlar A / Öztürk M, Adliye Karşı Suçlar, Aristo, 2018.

Proceeds of Crime Act 2002, <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/contents>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act, <<https://lois-laws.justice.gc.ca/eng/acts/P-24.501/>> Erişim Tarihi 20 Ağustos 2021.

R v Da Silva [2006] EWCA Crim 1654, <<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2006/1654.html>> Erişim Tarihi 1 Mayıs 2021.

Toroslu N, Ceza Hukuku Özel Kısım, 10. Baskı, Savaş Yayınevi, 2019.

Ünver Y, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma (TCK’de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar), Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin, 2019.

Yaşar O / Gökcan H T / Artuç M, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6. Cilt, Md. 252-345, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet, 2014.

Yurtlu F, “Suçu Bildirmeme Suçu”, in F. Yenisey / İ. Özgenç / A. Nuhoglu. / A. Sözüer / F. Turhan (eds.), Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan, Seçkin, 2018, s. 757-784.

